ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΟΣΜΑ της 14ης Νοεμβρίου 1996 *

Περιεχόμενα

I — Το νομικό πλαίσιο ..... I - 4212

A — Η απόφαση 86/283 του Συμβουλίου ..... I - 4212

B — Η λοιπή κοινοτική νομοθεσία ..... I - 4217

II — Τα πραγματικά περιστατικά ..... I - 4221

III — Τα προδικαστικά ερωτήματα ..... I - 4223

IV — Απαντήσεις στα προδικαστικά ερωτήματα ..... I - 4224

A — Επί του πρώτου και του δευτέρου ερωτήματος ..... I - 4224

B — Επί του έκτου ερωτήματος ..... I - 4226

Γ — Επί του τρίτου ερωτήματος ..... I - 4231

Δ — Επί του τετάρτου και του πέμπτου ερωτήματος ..... I - 4233

E — Επί του εβδόμου ερωτήματος ..... I - 4237

V — Πρόταση ..... I - 4238

I — Το νομικό πλαίσιο

A — *Η απόφαση 86/283 του Συμβουλίου*

1. Το Tribunal Tributário de Segunda Instância de Lisboa, στο πλαίσιο δίκης σχετικής με τη νομιμότητα πράξεως εκ των υστέρων επιβολής εισαγωγικών δασμών, έθεσε στο Δικαστήριο ορισμένα προδικαστικά ερωτήματα τα οποία θεωρεί αναγκαία για την επίλυση εκκρεμούσης ενώπιόν του διαφοράς.

2. Το Συμβούλιο με την απόφαση 86/283/ΕΟΚ [1] (στο εξής: απόφαση) θέσπισε

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ελληνική.

1 — Απόφαση 86/283/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 30ής Ιουνίου 1986, σχετικά με τη σύνδεση των υπερπόντιων χωρών και εδαφών με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, ΕΕ 1986, L 175, σ. 1.

ένα πλέγμα διατάξεων που αφορούσαν τη σύνδεση των υπερπόντιων χωρών και εδαφών (στο εξής: ΥΧΕ) με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα.

3. Το δεύτερο τμήμα της αποφάσεως αφορά τα μέσα συνεργασίας ΕΟΚ και ΥΧΕ. Στο άρθρο 70, παράγραφος 1, ορίζεται ότι:

«1. Τα προϊόντα καταγωγής των χωρών και εδαφών εισάγονται στην Κοινότητα χωρίς δασμούς και φόρους ισοδυνάμου αποτελέσματος.»

4. Κατά το άρθρο 182, η απόφαση άρχισε να ισχύει από 1ης Ιουλίου 1986 ενώ κατά το άρθρο 183, θα εφαρμοζόταν μέχρι την 28η Φεβρουαρίου 1990 [2].

5. Σύμφωνα με το άρθρο 184, παράγραφος 1, οι χώρες και τα εδάφη στα οποία θα αφορούσε η παρούσα απόφαση απαριθμούνταν στο παράρτημα Ι.

6. Στο παράρτημα Ι, υπάρχει ο «Κατάλογος των υπερπόντιων χωρών και εδαφών», στις οποίες εφαρμόζεται η απόφαση 86/283, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται και η Γροιλανδία, ως χώρα που διατηρεί ιδιαίτερες σχέσεις με το Βασίλειο της Δανίας.

7. Το παράρτημα ΙΙ της αποφάσεως περιέχει μια σειρά διατάξεων σχετικών με τον «Ορισμό της έννοιας "καταγόμενα προϊόντα" ή "προϊόντα καταγωγής" και τις μεθόδους διοικητικής συνεργασίας».

8. Στον τίτλο Ι (άρθρα 1 έως 5), δίδεται ο ορισμός της έννοιας «καταγόμενα προϊόντα» ή «προϊόντα καταγωγής».

9. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 1, ορίζεται ότι:

«1. Για την εφαρμογή της απόφασης και με την επιφύλαξη των παραγράφων 3 και 4, θεωρούνται:

(...)

β) σαν προϊόντα καταγωγής των χωρών και εδαφών:

1) τα προϊόντα τα παραγόμενα εξ ολοκλήρου σε μία ή περισσότερες χώρες ή εδάφη.

(...).»

2 — Από 1ης Μαρτίου 1990, άρχισε να εφαρμόζεται η απόφαση 91/482/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Ιουλίου 1991, σχετικά με τη σύνδεση των υπερπόντιων χωρών και εδαφών με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, ΕΕ 1991, L 263, σ. 1. Σύμφωνα με το άρθρο 240, παράγραφος 1, η απόφαση αυτή εφαρμόζεται για περίοδο 10 ετών.

10. Στο άρθρο 2 ορίσθηκε ότι:

«Σύμφωνα με το άρθρο 1 παράγραφος 1 στοιχείο α), σημείο 1, στοιχείο β), σημείο 1 και παράγραφοι 3 και 4, θεωρούνται ως παραγόμενα εξ ολοκλήρου σε μία ή περισσότερες χώρες ή εδάφη (...):

(...)

στ) τα προϊόντα της θαλάσσιας αλιείας και άλλα προϊόντα που λαμβάνονται από τη θάλασσα με τα σκάφη τους·

(...).»

11. Στον τίτλο ΙΙ, του παραρτήματος ΙΙ, της αποφάσεως προσδιορίσθηκαν οι μέθοδοι διοικητικής συνεργασίας των κρατών μελών και των ΥΧΕ.

12. Στο άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο α', αναφέρονται τα ακόλουθα:

«1. α) Η απόδειξη της ιδιότητας καταγωγής των προϊόντων, κατά την έννοια του παρόντος παραρτήματος, παρέχεται με πιστοποιητικό κυκλοφορίας εμπορευμάτων EUR.1 (...)».

13. Σύμφωνα με το άρθρο 7:

«1. Το πιστοποιητικό κυκλοφορίας εμπορευμάτων EUR.1 εκδίδεται κατά την εξαγωγή των εμπορευμάτων, στα οποία αναφέρεται, από τις τελωνειακές αρχές του κράτους μέλους ή της χώρας ή εδάφους εξαγωγής. Τίθεται στη διάθεση του εξαγωγέα μόλις πραγματοποιηθεί ή εξασφαλισθεί η πραγματική εξαγωγή.

(...)

5. Οι αιτήσεις για πιστοποιητικά κυκλοφορίας εμπορευμάτων πρέπει να φυλάσσονται τουλάχιστον επί τριετία από τις τελωνειακές αρχές του κράτους μέλους, της χώρας ή εδάφους εξαγωγής.»

14. Το άρθρο 8, έχει ως εξής:

«1. Η έκδοση του πιστοποιητικού κυκλοφορίας εμπορευμάτων EUR.1 πραγματοποιείται από τις τελωνειακές αρχές του κράτους μέλους ή της χώρας ή εδάφους εξαγωγής, αν τα εμπορεύματα δύνανται να θεωρηθούν ως καταγόμενα προϊόντα κατά την έννοια του παρόντος παραρτήματος.

2. Για να εξακριβωθεί αν πληρούνται οι προϋποθέσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 1, οι τελωνειακές αρχές δύνανται να απαιτήσουν οποιοδήποτε δικαιολογητικό έγγραφο και να προβούν σε οποιονδήποτε έλεγχο κρίνουν χρήσιμο.

(...).»

15. Στο άρθρο 10 ορίζεται ότι:

«1. Εναπόκειται στον εξαγωγέα ή στον εξουσιοδοτημένο αντιπρόσωπό του να ζητεί υπ' ευθύνη του την έκδοση πιστοποιητικού κυκλοφορίας εμπορευμάτων EUR.1.

2. Ο εξαγωγέας ή ο αντιπρόσωπός του προσκομίζει, μαζί με την αίτησή του, κάθε χρήσιμο δικαιολογητικό έγγραφο δυνάμενο να αποδείξει ότι τα εξαγόμενα εμπορεύματα δικαιολογούν την έκδοση πιστοποιητικού κυκλοφορίας εμπορευμάτων EUR.1.»

16. Σύμφωνα με το άρθρο 12:

«Το πιστοποιητικό κυκλοφορίας εμπορευμάτων EUR.1 κατατίθεται στις τελωνειακές αρχές του κράτους μέλους ή της χώρας ή του εδάφους εισαγωγής, σύμφωνα με τις διατάξεις διαδικασίας που ισχύουν στο κράτος ή στη χώρα ή έδαφος αυτό. Οι ανωτέρω αρχές δύνανται (...), επιπλέον, να απαιτήσουν τη συμπλήρωση της διασαφήσεως εισαγωγής με δήλωση του εισαγωγέα που να βεβαιώνει ότι τα εμπορεύματα πληρούν τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για την εφαρμογή της απόφασης.»

17. Το άρθρο 23 ορίζει ότι:

«Για να εξασφαλιστεί η ορθή εφαρμογή του παρόντος τίτλου, τα κράτη μέλη, οι αρμόδιες αρχές των χωρών και εδαφών (...) παρέχουν, μέσω των αντιστοίχων τελωνειακών τους διοικήσεων, αμοιβαία συνδρομή για τον έλεγχο της γνησιότητας των πιστοποιητικών κυκλοφορίας εμπορευμάτων EUR.1 και της ακριβείας των πληροφοριών σχετικά με την πραγματική καταγωγή των ενλόγω προϊόντων (...).»

18. Κατά το άρθρο 24:

«Κυρώσεις επιβάλλονται εναντίον οποιουδήποτε προσώπου το οποίο καταρτίζει ή προκαλεί την κατάρτιση εγγράφου που

περιέχει ανακριβή στοιχεία για την απόκτηση πιστοποιητικού κυκλοφορίας εμπορευμάτων EUR.1 (...).»

19. Τέλος, στο άρθρο 25, ορίζονται τα εξής:

«1. Ο εκ των υστέρων έλεγχος των πιστοποιητικών κυκλοφορίας εμπορευμάτων EUR.1 (...) διενεργείται δειγματοληπτικώς και κάθε φορά που οι τελωνειακές αρχές του κράτους εισαγωγής έχουν βάσιμες αμφιβολίες ως προς τη γνησιότητα του εγγράφου ή την ακρίβεια των πληροφοριών περί της πραγματικής καταγωγής του ενλόγω εμπορεύματος.

2. Για την εφαρμογή της παραγράφου 1, οι τελωνειακές αρχές του κράτους μέλους ή της χώρας ή εδάφους εισαγωγής επαναποστέλλουν το πιστοποιητικό κυκλοφορίας εμπορευμάτων EUR.1 (...), ή φωτοαντίγραφο (...), στις τελωνειακές αρχές του κράτους μέλους, της χώρας ή εδάφους εξαγωγής, αναφέροντας τους ουσιαστικούς ή τυπικούς λόγους που δικαιολογούν την έρευνα. Επισυνάπτουν στο πιστοποιητικό EUR.1 (...) το τιμολόγιο, εφόσον προσεκομίσθη, ή αντιγραφό του και παρέχουν τις πληροφορίες που μπόρεσαν να λάβουν και οι οποίες δημιουργούν την υπόνοια ότι οι μνείες που περιλαμβάνονται στο ενλόγω πιστοποιητικό (...) είναι ανακριβείς.

(...)

3. Τα αποτελέσματα του ελέγχου γνωστοποιούνται εντός τριών μηνών το πολύ στις τελωνειακές αρχές του κράτους μέλους ή της χώρας ή εδάφους εισαγωγής. Τα αποτελέσματα αυτά πρέπει να καθιστούν δυνατή την διαπίστωση αν το αμφισβητούμενο πιστοποιητικό κυκλοφορίας εμπορευμάτων EUR.1 (...) δύνανται να ισχύσουν για τα εμπορεύματα που έχουν πράγματι εξαχθεί και αν στα εμπορεύματα αυτά δύναται πράγματι να εφαρμοσθεί το προτιμησιακό καθεστώς.

Όταν οι τελωνειακές αρχές του κράτους μέλους, της χώρας ή εδάφους εισαγωγής και εκείνες του κράτους μέλους ή της χώρας ή εδάφους εξαγωγής δεν δύνανται να ρυθμίζουν μεταξύ τους τις αμφισβητήσεις αυτές, ή όταν δημιουργείται από τις αμφισβητήσεις πρόβλημα ερμηνείας του παρόντος παραρτήματος, οι αμφισβητήσεις αυτές φέρονται ενώπιον της Επιτροπής Καταγωγής, που συστάθηκε από τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 802/68 του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 1968 περί του κοινού ορισμού της εννοίας της καταγωγής των εμπορευμάτων.

Σε κάθε περίπτωση, η ρύθμιση των διαφορών μεταξύ του εισαγωγέα και των τελωνειακών αρχών του κράτους μέλους της χώρας ή εδάφους εισαγωγής εξακολουθεί να υπάγεται στη νομοθεσία του κράτους μέλους ή της χώρας ή εδάφους.»

Β — *Η λοιπή κοινοτική νομοθεσία*

20. Η οδηγία 79/623/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Ιουνίου 1979, περί εναρμονίσεως των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων σχετικά με την τελωνειακή οφειλή [3], όριζε, στο άρθρο 2, υπό α', ότι τελωνειακή οφειλή κατά την εισαγωγή γεννάται όταν, εμπόρευμα υποκείμενο σε εισαγωγικούς δασμούς, τίθεται σε ελεύθερη κυκλοφορία στο τελωνειακό έδαφος της Κοινότητας.

21. Στο άρθρο 3, υπό α', ορίσθηκε ότι το χρονικό σημείο κατά το οποίο γεννάται η τελωνειακή οφειλή κατά την εισαγωγή θεωρείται ότι είναι στις περιπτώσεις του άρθρου 2 παράγραφος 1 στοιχείο α', το χρονικό σημείο κατά το οποίο οι αρμόδιες αρχές αποδέχονται τη διασάφηση για τη θέση σε ελεύθερη κυκλοφορία του εμπορεύματος ή οποιαδήποτε άλλη πράξη που παράγει τα ίδια νομικά αποτελέσματα με την αποδοχή, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις.

22. Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 2144/87 του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 1987, σχετικά με την τελωνειακή οφειλή [4], κατήργησε με το άρθρο 13, πρώτο εδάφιο, από 1ης Ιανουαρίου 1989, την οδηγία 79/623.

3 — ΕΕ 1979, L 179, σ. 31.
4 — ΕΕ 1987, L 201, σ. 15

23. Στο άρθρο 2, παράγραφος 1 υπό α', του τίτλου Ι, σχετικού με τη γένεση της τελωνειακής οφειλής, σημείο Α (που τιτλοφορείται «Τελωνειακή οφειλή κατά την εισαγωγή») ορίζεται ότι:

«1. Τελωνειακή οφειλή κατά την εισαγωγή γεννάται:

α) όταν, εμπόρευμα υποκείμενο σε εισαγωγικούς δασμούς, τίθεται είτε σε ελεύθερη κυκλοφορία, είτε υπό καθεστώς προσωρινής εισαγωγής με μερική απαλλαγή από τους εισαγωγικούς δασμούς·

(...).»

24. Σύμφωνα με το άρθρο 3:

«Το χρονικό σημείο κατά το οποίο γεννάται η τελωνειακή οφειλή κατά την εισαγωγή θεωρείται ότι είναι:

α) στις περιπτώσεις του άρθρου 2 παράγραφος 1 στοιχείο α), το χρονικό σημείο κατά το οποίο οι αρμόδιες αρχές αποδέχονται τη διασάφηση για τη θέση σε ελεύθερη κυκλοφορία ή για την προσω-

ρινή εισαγωγή του εμπορεύματος ή λαμβάνει χώρα οποιαδήποτε άλλη πράξη που παράγει τα ίδια νομικά αποτελέσματα με την αποδοχή, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις·

(...).»

25. Στο άρθρο 14, δεύτερο εδάφιο, ορίσθηκε ότι ο κανονισμός αυτός 2144/87 θα εφαρμόζεται από 1ης Ιανουαρίου 1989.

26. Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 1031/88 του Συμβουλίου, της 18ης Απριλίου 1988, αφορά τον καθορισμό των προσώπων που υποχρεούνται στην καταβολή τελωνειακής οφειλής [5].

27. Στον πρώτο τίτλο του κανονισμού αυτού, που είναι σχετικός με τα πρόσωπα που υποχρεούνται να καταβάλουν την τελωνειακή οφειλή κατά την εισαγωγή, και, συγκεκριμένα, στο άρθρο 2, ορίζονται τα εξής:

«1. Όταν γεννάται τελωνειακή οφειλή δυνάμει του άρθρου 2 παράγραφος 1 στοιχεία α) ή στ) του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2144/87, υπόχρεος να καταβάλει την οφειλή είναι εκείνος στο όνομα του οποίου έχει γίνει η διασάφηση ή οποιαδήποτε άλλη πράξη με τα ίδια νομικά αποτελέσματα.

(...).»

28. Στο άρθρο 12, δεύτερο εδάφιο, ορίσθηκε ότι ο κανονισμός 1031/88 εφαρμόζεται από 1ης Ιανουαρίου 1989.

29. Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 2913/92 του Συμβουλίου, της 12ης Οκτωβρίου 1992, περί θεσπίσεως κοινοτικού τελωνειακού κώδικα (στο εξής: ΚΤΚ) [6], σύμφωνα με το άρθρο 251, κατήργησε, μεταξύ άλλων, και τους κανονισμούς 2144/87 και 1031/88.

30. Το κεφάλαιο Ι του πρώτου τίτλου του ΚΤΚ, προσδιορίζει, σύμφωνα με τον τίτλο του, το πεδίο εφαρμογής του ΚΤΚ. Στο άρθρο 3, παράγραφος 1, ορίσθηκε ρητά ότι το τελωνειακό έδαφος της Κοινότητας, στο οποίο εφαρμόζεται ο ΚΤΚ, περιλαμβάνει το έδαφος του Βασιλείου της Δανίας, εκτός από τη Γροιλανδία.

5 — ΕΕ 1988, L 102, σ. 5.

6 — ΕΕ 1992, L 302, σ. 1.

31. Στα άρθρα 201 έως 208 του ΚΤΚ ορίζεται πότε γεννάται τελωνειακή οφειλή κατά την εισαγωγή και ποιά πρόσωπα είναι οφειλέτες. Στο άρθρο 201 ορίζονται τα ακόλουθα:

«1. Τελωνειακή οφειλή κατά την εισαγωγή γεννάται:

α) από τη θέση σε ελεύθερη κυκλοφορία εμπορεύματος υποκείμενου σε εισαγωγικούς δασμούς ή

β) από την υπαγωγή του στο καθεστώς προσωρινής εισδοχής με μερική απαλλαγή από τους εισαγωγικούς δασμούς.

2. Η τελωνειακή οφειλή γεννάται τη στιγμή της αποδοχής της σχετικής τελωνειακής διασάφησης.

3. Οφειλέτης είναι ο διασαφητής. Σε περίπτωση έμμεσης αντιπροσώπευσης, οφειλέτης είναι επίσης το πρόσωπο για λογαριασμό του οποίου κατατίθεται η διασάφηση.

Όταν η τελωνειακή διασάφηση για ένα από τα καθεστώτα που ορίζονται στην παράγραφο 1 γίνεται βάσει στοιχείων εξαιτίας των οποίων δεν εισπράττονται εν μέρει ή και καθόλου οι νομίμως οφειλόμενοι δασμοί, τα πρόσωπα τα οποία παρέσχαν τα αναγκαία για τη συμπλήρωση της διασάφησης αυτά στοιχεία και τα οποία γνώριζαν ή όφειλαν λογικώς να γνωρίζουν ότι τα στοιχεία αυτά ήταν εσφαλμένα, μπορούν επίσης να θεωρηθούν οφειλέτες, δυνάμει των ισχυουσών εθνικών διατάξεων.»

32. Σύμφωνα με το άρθρο 253, δεύτερο εδάφιο, ο ΚΤΚ άρχισε να εφαρμόζεται από 1ης Ιανουαρίου 1994.

33. Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 1697/79 του Συμβουλίου, της 24ης Ιουλίου 1979, ρυθμίζει την «εκ των υστέρων» είσπραξη εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών που δεν κατέστησαν απαιτητοί από τον φορολογούμενο, για εμπορεύματα που διασαφηνίσθηκαν σε τελωνειακό καθεστώς συνεπαγόμενο την υποχρέωση καταβολής τέτοιων δασμών [7].

34. Το άρθρο 2 έχει ως εξής:

«1. Όταν οι αρμόδιες αρχές διαπιστώνουν ότι το σύνολο ή μέρος του ποσού των εισαγωγικών (...) δασμών που οφείλεται

7 — ΕΕ ειδ. έκδ. 02/007, σ. 254. Τα θέματα αυτά ρυθμίζει από 1ης Ιανουαρίου 1994, ο ΚΤΚ, που ήδη μνημονεύθηκε στην υποσημείωση 6.

νομίμως για εμπόρευμα που διασαφηνίσθηκε σε τελωνειακό καθεστώς που συνεπάγεται την υποχρέωση καταβολής τέτοιων δασμών δεν κατέστη απαιτητό σε βάρος του φορολογουμένου, προβαίνουν στην είσπραξη των δασμών που δεν καταβλήθησαν.

(...)

2. Κατά την έννοια της παραγράφου 1 η διαδικασία εισπράξεως αρχίζει με την κοινοποίηση στον ενδιαφερόμενο εγγράφου που αναφέρει το ποσό των εισαγωγικών (...) δασμών που οφείλονται.

(...).»

35. Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 1430/79 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουλίου 1979, προσδιόρισε αρχικά τις προϋποθέσεις της επιστροφής ως αχρεωστήτως εισπραχθέντων ή της διαγραφής χρέους εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών [8]. Το άρθρο 13 του κανονισμού αυτού, όπως αντικατεστάθη από τον κανονισμό (ΕΟΚ) 3069/86 του Συμβουλίου, της 7ης Οκτωβρίου 1986 [9], έχει ως ακολούθως:

«1. Η επιστροφή ή η διαγραφή εισαγωγικών δασμών είναι δυνατή σε ειδικές περιπτώσεις (...), οι οποίες προκύπτουν από περιστάσεις κατά τις οποίες δεν υπήρξε ούτε προφανής αμέλεια ούτε δόλος εκ μέρους του ενδιαφερομένου.

(...).»

36. Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 3799/86 της Επιτροπής, της 12ης Δεκεμβρίου 1986, καθορίζει τις διατάξεις εφαρμογής των άρθρων 4α, 6α, 11α και 13 του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1430/79 του Συμβουλίου περί της επιστροφής ως αχρεωστήτως εισπραχθέντων ή της διαγραφής χρέους εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών [10]. Στον τίτλο II, Β, καθόριζε τις ειδικές διατάξεις για την εφαρμογή του άρθρου 13 του κανονισμού 1430/79, όπως τροποποιήθηκε. Συγκεκριμένα, προσδιόριζε (υπό Ι) ορισμένες «ιδιαίτερες καταστάσεις που είτε επιτρέπουν είτε όχι την επιστροφή ως αχρεωστήτως εισπραχθέντων ή τη διαγραφή χρέους εισαγωγικών δασμών».

37. Το άρθρο 4 του κανονισμού 3799/86 όριζε τα εξής:

«Κατά την έννοια του άρθρου 13 παράγραφος 1 (...) και με την επιφύλαξη άλλων καταστάσεων που πρόκειται να εκτιμηθούν κατά περίπτωση (...):

1. (...)

8 — ΕΕ ειδ. έκδ. 11/015, σ. 162. Τα θέματα αυτά ρυθμίζει από 1ης Ιανουαρίου 1994, ο ΚΤΚ, που ήδη μνημονεύθηκε στην υποσημείωση 6.

9 — ΕΕ 1986, L 286 σ. 1.

10 — ΕΕ 1986, L 352, σ. 19.

2. Δεν συνιστούν αυτές καθαυτές ιδιαίτερες καταστάσεις που προκύπτουν από περιστάσεις για τις οποίες δεν υπήρξε δόλος ή έκδηλη αμέλεια εκ μέρους του ενδιαφερομένου:

(...)

γ) η προσκόμιση, έστω και με καλή πίστη για τη χορήγηση προτιμησιακής δασμολογικής μεταχείρισης για εμπορεύματα που διασαφίστηκαν για να τεθούν σε ελεύθερη κυκλοφορία, εγγράφων τα οποία εκ των υστέρων αποδείχτηκε ότι ήταν ψευδή, πλαστογραφημένα ή δεν ίσχυαν για τη χορήγηση αυτής της προτιμησιακής δασμολογικής μεταχείρισης.»

II — Τα πραγματικά περιστατικά

38. Η πορτογαλική εταιρία Pascoal & Filhos (στο εξής: Pascoal) εισήγαγε κατά τα έτη 1988 και 1989 στην Πορτογαλία τέσσερις παρτίδες βακαλάου από τη Γροιλανδία. Για κάθε μία από τις παρτίδες αυτές εξεδόθησαν αντίστοιχα πιστοποιητικά κυκλοφορίας εμπορευμάτων EUR.1 (στο εξής: πιστοποιητικά EUR.1), τα οποία πιστοποιούσαν ότι τα ενλόγω εμπορεύματα ήταν καταγωγής Γροιλανδίας [11].

11 — Ακριβέστερα, τα ενλόγω πιστοποιητικά EUR.1 έχουν αριθμό και ημερομηνία αντιστοίχως 76 092 της 6ης Σεπτεμβρίου 1988, 76 106 της 19ης Σεπτεμβρίου 1988, 77 525 και 77 526 της 14ης Ιουλίου 1989.

39. Οι πορτογαλικές αρχές επέτρεψαν την εισαγωγή όλων των παρτίδων στην Κοινότητα χωρίς δασμούς. Οι δηλώσεις εισαγωγής έγιναν από την Pascoal την 23η και 30ή Σεπτεμβρίου 1988 και την 25η Ιουλίου 1989.

40. Στη συνέχεια, οι πορτογαλικές τελωνειακές αρχές ζήτησαν από τις τελωνειακές αρχές της Γροιλανδίας να πραγματοποιήσουν, σε συνεργασία με εκπροσώπους της Επιτροπής, έλεγχο εκ των υστέρων για να ελέγξουν την ακρίβεια των πιστοποιητικών EUR.1 που είχαν εκδοθεί για την εισαγωγή των προαναφερθεισών παρτίδων.

41. Στο τέλος της διαδικασίας, οι γροιλανδικές αρχές και οι εκπρόσωποι της Επιτροπής συνέταξαν έκθεση (στο εξής: βασική έκθεση), η οποία, περιείχε μεταξύ άλλων και τις εξής παρατηρήσεις:

«Στο πλαίσιο αποστολής διοικητικής συνεργασίας της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εξετάστηκαν, στις 5 και 7 Σεπτεμβρίου, τα διοικητικά έγγραφα (δηλώσεις εισαγωγής και εξαγωγής, πιστοποιητικά EUR.1 διαμετακομίσεως και κυκλοφορίας από το 1988 μέχρι τώρα, που βρίσκονται στην υπηρεσία μας στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς της).»

Όσον αφορά ειδικότερα τα επίδικα πιστοποιητικά, εγράφοντο τα ακόλουθα:

«Τα πιστοποιητικά EUR.1 υπ' αριθ. 76 106 της 19.9.88, (...) 76 092 της 6.9.88, 77 525 της 14.7.89 και 77 526 της 14.7.89: αποδείχθηκε, με βάση τα σχετικά έγγραφα τα οποία προσκόμισε η προαναφερόμενη επιχείρηση, ότι οι ποσότητες νωπού βακαλάου Γροιλανδίας που συγκεντρώθηκαν προς περαιτέρω μεταποίηση στα ενλόγω "πλοία-εργοστάσια" δεν αρκούν, σύμφωνα με το κοινοποιηθέν προϊόν της μεταποιήσεως, για να ληφθούν οι ποσότητες τελικού προϊόντος που εισήχθησαν στην ΕΟΚ με τα προαναφερθέντα πιστοποιητικά κυκλοφορίας (...).»

42. Με βάση την έκθεση αυτή, οι αρχές της Γροιλανδίας απέστειλαν στις πορτογαλικές τελωνειακές αρχές έγγραφη ανακοίνωση (στο εξής: ανακοίνωση) με το ακόλουθο περιεχόμενο:

«Επειδή οι έλεγχοι — που διενεργήθηκαν σε συνεργασία με εκπροσώπους της ΕΟΚ — απέδειξαν ότι ορισμένα πιστοποιητικά του εμπορεύματος που εξεδόθησαν με το EUR.1 στη Γροιλανδία δεν ήσαν σύμφωνα με τις διατάξεις του παραρτήματος 2 του OLT-Agreement, σχετικά με τον καθορισμό του κράτους καταγωγής, παρακαλείσθε να μεριμνήσετε για την ανάκληση και ακύρωση των ακολούθων πιστοποιητικών του εμπορεύματος.

(...).» [12]

12 — Πρόκειται για τις διατάξεις του παραρτήματος II της αποφάσεως 86/283.

43. Αυτή η ανακοίνωση κοινοποιήθηκε στις πορτογαλικές αρχές, δίχως όμως να τους κοινοποιηθεί και η έκθεση που συνέταξαν οι γροιλανδικές αρχές με τους εκπροσώπους της Επιτροπής.

44. Η Conferência Final του Τελωνείου του Porto θεωρώντας ότι δεσμεύεται από την προαναφερθείσα ανακοίνωση και χωρίς να προβεί σε διεξαγωγή περαιτέρω αποδείξεων για την πραγματική καταγωγή του εμπορεύματος, κίνησε κατά της Pascoal διαδικασία εκ των υστέρων εισπράξεως εισαγωγικών δασμών για τις τέσσερις παρτίδες βακαλάου. Οι διαδικασίες αυτές περατώθηκαν με την έκδοση των εκκαθαριστικών πράξεων, συνολικού ύψους 61 709 940 πορτογαλικών εσκούδων.

45. Αφότου έλαβε γνώση της ανακοινώσεως του αποτελέσματος των γροιλανδικών αρχών στις πορτογαλικές αρχές, η Pascoal εξήτασε τον φάκελλο της διαδικασίας της αρμόδιας αρχής για την εκ των υστέρων επιβολή εισαγωγικών δασμών, στον οποίο όμως δεν υπήρχε η βασική έκθεση. Σύμφωνα δε με το δικαστήριο της παραπομπής, η Pascoal δεν έλαβε γνώση της βασικής εκθέσεως παρά μόνον στο στάδιο της κατ' έφεση δίκης, με την κατάθεση του υπομνήματος αντικρούσεως.

46. Η Pascoal θεώρησε ότι οι εκκαθαριστικές πράξεις επιβολής εκ των υστέρων εισαγωγικών δασμών δεν ήταν νόμιμες για δύο λόγους: α) η αρμόδια αρχή παρέβη ουσιώδη τύπο, επειδή δεν αιτιολόγησε νομίμως τις πράξεις της, αφού δεν κοινοποίησε στους ενδιαφερομένους τη βασική

έκθεση. β) Η ενλόγω αρχή παρέβη την κοινοτική νομοθεσία διότι δεν συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις για την εκ των υστέρων είσπραξη και, επιπλέον, υπήρξε σφάλμα κατά τον υπολογισμό. Άσκησε δε προσφυγή ενώπιον του Tribunal Fiscal Aduaneiro του Porto ζητώντας την ακύρωσή τους. Το δικαστήριο, θεώρησε την ανακοίνωση των γροιλανδικών αρχών επαρκή αιτιολογία και απέριψε ως αβάσιμη την προσφυγή.

47. Κατά της απορριπτικής αποφάσεως, η Pascoal άσκησε στη συνέχεια έφεση ενώπιον του Tribunal Tributário de Segunda Instância de Lisboa.

III — Τα προδικαστικά ερωτήματα

48. Το Tribunal Tributário de Segunda Instância de Lisboa, διατηρώντας αμφιβολίες για την ερμηνεία ορισμένων κοινοτικών διατάξεων που διέπουν, κατά την άποψή του, την επίλυση της διαφοράς, υπέβαλε στο Δικαστήριο, με διάταξη με ημερομηνία 29 Νοεμβρίου 1994, τα επόμενα επτά προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Περιλαμβάνει η ευθύνη του εξαγωγέα, στην οποία αναφέρεται το άρθρο 10, παράγραφος 1, της αποφάσεως 86/283/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 30ής Ιουνίου 1986, τους δασμούς που επιβάλλονται κατόπιν ακυρώσεως των πιστοποιητικών κυκλοφορίας εμπορευμάτων EUR.1, τα οποία εξεδόθησαν με βάση ψευδή δήλωση περί της καταγωγής των εμπορευμάτων;

2) Ποια είναι η έννοια και σημασία του τροπικού επιρρήματος "επίσης" που χρησιμοποιείται στο δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 201 του Κοινοτικού Τελωνειακού Κώδικα, ιδίως όταν, κατά το εθνικό δασμολογικό δίκαιο, για την πληρωμή δασμών οφειλομένων για εμπορεύματα με τα οποία διεπράχθη τελωνειακή παράβαση ευθύνεται αποκλειστικά ο δράστης αυτής;

3) Η νομολογία που προκύπτει από την απόφαση του Δικαστηρίου των Κοινοτήτων της 7.12.1992, στην υπόθεση C-12/92, E. Huygen, που δημοσιεύθηκε στις σελίδες 5 και 6 του υπ' αριθ. 35/93 δελτίου των Δραστηριοτήτων του Δικαστηρίου, πέραν του ότι αφορά τη Συμφωνία ελευθέρου εμπορίου μεταξύ ΕΟΚ και Αυστρίας, μπορεί να εφαρμοστεί στην περίπτωση της υπό κρίσιν υποθέσεως, η οποία αφορά την ερμηνεία και εφαρμογή της αποφάσεως 86/283/ΕΟΚ του Συμβουλίου;

4) Ποια είναι η έννοια, σημασία και έκταση των αποτελεσμάτων του ελέγχου στα οποία αναφέρεται η παράγραφος 3 του άρθρου 25, του παραρτήματος II της αποφάσεως 86/283/ΕΟΚ του Συμβουλίου;

5) Μπορεί μια διαδικασία εκ των υστέρων εισπράξεως να κινηθεί και περατωθεί, στο κράτος μέλος εισαγωγής, πριν οι τελωνειακές αρχές εξαγωγής διαβιβά-

σουν στις τελωνειακές αρχές εισαγωγής τα αποτελέσματα του ελέγχου και χωρίς να λάβει γνώση αυτών ο εισαγωγέας;

6) Αντιβαίνει η επιβολή στον καλόπιστο εισαγωγέα δασμών οφειλομένων για εμπόρευμα με το οποίο διέπραξε τελωνειακή παράβαση ο εξαγωγέας, στην οποία ο εισαγωγέας δεν είχε καμμία ανάμειξη, προς τις αρχές της δικαιοσύνης, του μη πλουτισμού εις βάρος τρίτου, της αναλογικότητας, της ασφάλειας δικαίου και της καλής πίστεως;

7) Όταν οι τελωνειακές αρχές της χώρας εξαγωγής αμέλησαν να προβούν σε προληπτικό έλεγχο στις αποθήκες του εξαγωγέα πριν εκδώσουν τα πιστοποιητικά κυκλοφορίας EUR.1, η δε πορτογαλική εισαγωγική εταιρία δεν μπορούσε να επανορθώσει αυτή την αμέλεια, συντρέχει για την εισαγωγική εταιρία περίπτωση ανωτέρας βίας κωλύουσα την εις βάρος αυτής εκ των υστέρων είσπραξη;»

IV — Απαντήσεις στα προδικαστικά ερωτήματα

49. Θεωρώ σκόπιμο να εξετάσω τα υποβληθέντα ερωτήματα σε πέντε ενότητες, ως εξής: Κατ' αρχάς, θα αναλύσω το πρώτο και το δεύτερο, στη συνέχεια το έκτο, ακολούθως το τρίτο, κατόπιν το τέταρτο και το πέμπτο, και, τέλος, το έβδομο ερώτημα.

A — *Επί του πρώτου και του δευτέρου ερωτήματος*

50. Με το πρώτο και το δεύτερο ερώτημα, ο εθνικός δικαστής ζητεί από το Δικαστήριο να προσδιορίσει το περιεχόμενο της κατά το άρθρο 10, παράγραφος 1, του παραρτήματος II της αποφάσεως, και το άρθρο 201, παράγραφος 3 του ΚΤΚ, «ευθύνης» του εξαγωγέα, και, συγκεκριμένα, αν ο τελευταίος είναι υπόχρεος να καταβάλει τους δασμούς που επιβάλλονται μετά από την ακύρωση των πιστοποιητικών κυκλοφορίας εμπορευμάτων EUR.1, τα οποία εξεδόθησαν με βάση ψευδή δήλωσή του περί της καταγωγής των εμπορευμάτων.

51. Ο εθνικός δικαστής, αν και αναγνωρίζει ότι η ισχύς του ΚΤΚ άρχισε σε χρόνο μεταγενέστερο από τη γένεση της οφειλής (σημείο 3, in fine της διατάξεως περί παραπομπής), ζητεί την ερμηνεία του άρθρου 201 του ΚΤΚ, θεωρώντας ότι αποδίδει την κατηργημένη προϊσχύσασα ρύθμιση· εννοεί δε την αναφερόμενη στο ίδιο ζήτημα διάταξη των άρθρων 2 και 3 του κανονισμού 1031/88 [13].

13 — Κανονισμός που ήδη μνημονεύθηκε στην υποσημείωση 5.

52. Τα δύο αυτά ερωτήματα θέτουν προφανώς ζητήματα παραδεκτού.

53. Η Πορτογαλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή θεωρούν ότι το δεύτερο ερώτημα είναι απαράδεκτο, διότι ο ΚΤΚ άρχισε να εφαρμόζεται από 1ης Ιανουαρίου 1994, ενώ τα πραγματικά περιστατικά της συγκεκριμένης υποθέσεως έλαβαν χώρα το 1988 και το 1989, δηλαδή υπό το προηγούμενο του ΚΤΚ καθεστώς. Υπενθυμίζουν ότι, σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου [14], η τυχόν απάντηση επί του ερωτήματος δεν θα είχε σχέση με το αντικείμενο της κυρίας δίκης και, επομένως, δεν θα ήταν χρήσιμη για τη λύση της διαφοράς.

54. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο ΚΤΚ εφαρμόζεται μόνο στο τελωνειακό έδαφος της Κοινότητας, του οποίου, κατά το άρθρο 3, δεν αποτελεί τμήμα η Γροιλανδία. Επίσης τονίζει ότι, σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 2, του ΚΤΚ, ορισμένες διατάξεις του εφαρμόζονται εκτός του τελωνειακού εδάφους της Κοινότητας στο πλαίσιο είτε ειδικών ρυθμίσεων είτε διεθνών συμφωνιών. Θεωρούσα εξάλλου ότι υφίσταται πράγματι ειδική ρύθμιση που αφορά τους μηχανισμούς αμοιβαίας συνεργασίας ανάμεσα στις ΥΧΕ, όπου συναριθμείται και η Γροιλανδία, και την Κοινότητα (η απόφαση 86/283), υποστηρίζει ότι αυτή η απόφαση περιορίζεται στο να προβλέψει μηχανισμούς ελέγχου της καταγωγής των εμπορευμάτων που παρέχει τη δυνατότητα προνομιακής δασμολογικής μεταχειρίσεως αλλά δεν ασχολείται με το ζήτημα του προσδιορισμού του οφειλέτη του ποσού των εισαγωγικών δασμών σε περίπτωση παρανομίας στη δήλωση καταγωγής του εμπορεύματος. Συμπεραίνει δε ότι δεν είναι δυνατόν να γίνει επίκληση των διατάξεων του ΚΤΚ στην υπό κρίση περίπτωση.

55. Ανεξάρτητα από τα παραπάνω, τα δύο αυτά ερωτήματα δεν πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να απαντηθούν και για ένα λόγο ακόμη σημαντικότερο. Ο εθνικός δικαστής, εκτιμώντας ότι στο πορτογαλικό δίκαιο υπεύθυνος για την πληρωμή των εκκαθαρισθέντων δασμών είναι ο δράστης της τελωνειακής παραβάσεως, αναρωτιέται μήπως αντίστοιχη αρχή μπορεί να συναχθεί και από τις κοινοτικές διατάξεις στις οποίες αναφέρονται το πρώτο και δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, κατ' εφαρμογή της οποίας η ευθύνη του εξαγωγέα θα απέκλειε εκείνη του καλόπιστου εισαγωγέα [15].

56. Η κατασκευή όμως αυτή ερείδεται σε εσφαλμένη αντίληψη των κοινοτικών ρυθμίσεων. Φρονώ ότι είτε θεωρηθεί εφαρμοστέα στην κύρια διαφορά η διάταξη του άρθρου 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 1031/88 είτε η διάταξη του άρθρου 201,

14 — Συγκεκριμένα, επικαλούνται τις σκέψεις 17 επ. της αποφάσεως της 16ης Ιουλίου 1992, υπόθεση C-343/90, Lourenço Dias (Συλλογή 1992, σ. I-4673).

15 — Κατά την Pascoal και τον εθνικό δικαστή, σύμφωνα με το πορτογαλικό δίκαιο, ο εξαγωγέας είναι ο μόνος υπεύθυνος για την πληρωμή των εισαγωγικών δασμών που εκ των υστέρων εκκαθαρίσθησαν όταν η συμπεριφορά του συνιστά αξιόποινη πράξη, εκτός και αν ο εισαγωγέας θεωρηθεί συνυπεύθυνος ως συνεργός. Η Πορτογαλική Κυβέρνηση θεωρεί απεναντίας ότι, κατά το πορτογαλικό δίκαιο, ο εξαγωγέας είναι ο μόνος υπεύθυνος για την πληρωμή των εισαγωγικών δασμών μόνον στην περίπτωση κατά την οποία τα επίδικα εμπορεύματα ανήκουν στον δράστη της παραβάσεως, διαφορετικά (όταν δηλαδή τα εμπορεύματα ανήκουν σε πρόσωπα που δεν έχουν καμία ευθύνη για την φορολογική παράβαση) αυτά τα πρόσωπα ευθύνονται μόνο για το ύψος των δασμών. Και καταλήγει ότι και κατά το πορτογαλικό δίκαιο ο εισαγωγέας είναι ο μόνος υπεύθυνος για την πληρωμή όλου του ποσού των δασμών.

παράγραφος 3, του ΚΤΚ, πάντως, υφ' οιαδήποτε εκδοχή, ο διασαφητής/εισαγωγέας, είναι οπωσδήποτε οφειλέτης. Η ενδεχόμενη ευθύνη οποιωνδήποτε άλλων προσώπων δεν αρκεί για να τον απαλλάξει από τη δική του ευθύνη.

57. Ενόψει αυτής της εννοίας των κοινοτικών διατάξεων, είναι αδιάφορο το τι προβλέπει το πορτογαλικό δίκαιο για την ευθύνη του εξαγωγέα.

58. Υπό τα δεδομένα αυτά και ανεξάρτητα αφενός μεν του αν εφαρμοστέα στην κύρια διαφορά είναι η διάταξη του ΚΤΚ ή όχι, αφετέρου δε του αν η διάταξη αυτή μπορεί να εφαρμοσθεί προκειμένου περί εξαγωγέα εγκατεστημένου στη Γροιλανδία, πάντως το πρώτο και το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα δεν πρέπει να απαντηθούν διότι είναι πρόδηλο ότι, καθώς ερείδονται επί της εσφαλμένης από απόψεως κοινοτικού δικαίου αντιλήψεως ότι τυχόν ευθύνη του εξαγωγέα αρκεί για να απαλλάξει πάσης ευθύνης τον εισαγωγέα, η ενδεχόμενη απάντηση δεν θα είναι χρήσιμη στον εθνικό δικαστή για την επίλυση της εκκρεμούσας ενώπιόν του διαφοράς.

Β — *Επί του έκτου ερωτήματος*

59. Με το έκτο ερώτημα, ο εθνικός δικαστής ερωτά αν η επιβολή της υποχρεώσεως καταβολής των δασμών σε βάρος του καλόπιστου εισαγωγέα παρότι οι δασμοί αυτοί επιβλήθηκαν μετά από την ακύρωση των πιστοποιητικών κυκλοφορίας εμπορευμάτων EUR.1, τα οποία εξεδόθησαν με βάση ψευδή δήλωση του εξαγωγέα περί της καταγωγής των εμπορευμάτων, θα ήταν αντίθετη στην «αρχή της δικαιοσύνης» και στις αρχές της απαγορεύσεως του αδικαιολογήτου πλουτισμού εις βάρος τρίτου, της αναλογικότητας, της ασφάλειας δικαίου και της καλής πίστεως.

60. Ο εθνικός δικαστής, επικαλούμενος σχετική διάταξη του πορτογαλικού Συντάγματος, σύμφωνα με το οποίο η δημόσια διοίκηση οφείλει να ενεργεί σεβόμενη την «αρχή της δικαιοσύνης», θεωρεί ότι οι πορτογαλικές τελωνειακές αρχές δεν μπορούν να επιβάλλουν στους πολίτες «άδικους φόρους», τους οποίους θα έπρεπε να πληρώσουν άλλοι. Εν τοιαύτη περιπτώσει, ο εθνικός δικαστής εκτός από την παραβίαση της «αρχής της δικαιοσύνης», θεωρεί ότι θα υπήρχε αδικαιολόγητος πλουτισμός υπέρ του δράστη της τελωνειακής παραβάσεως.

61. Επιπλέον, κατά τον εθνικό δικαστή, το να θεωρείται οφειλέτης ο καλόπιστος εισαγωγέας είναι αντίθετο στην αρχή της αναλογικότητας, αφού η επιβολή δασμών εις βάρος του καλόπιστου εισαγωγέα που δεν συμμετέσχε στη διαπραχθείσα τελωνειακή παράβαση τον πλήττει ανεπανόρθωτα και βαίνει, έτσι, πέραν του αναγκαίου μέτρου που απαιτείται για την προστασία των κοινοτικών συμφερόντων. Περαιτέρω, ο εθνικός δικαστής θεωρεί ότι μια τέτοια λύση αντίκειται και στην αρχή της ασφάλειας δικαίου, «ανατρέποντας το δικαιοπρακτικό θεμέλιο και μεταβάλλοντας ουσιωδώς τις περιστάσεις στις οποίες οι συμβαλλόμενοι θεμελίωσαν τη βούλησή τους να συνάψουν σύμβαση».

62. Τέλος, ο εθνικός δικαστής υποστηρίζει ότι πλήττεται βαρέως η αρχή της καλής πίστεως, διότι η υποχρέωση του εισαγωγέα προς καταβολή δασμών δεν συγκαταλέγεται μεταξύ των κινδύνων που συναρτώνται με συμβάσεις όπως η επίμαχη που είναι μια διεθνής αγοραπωλησία εμπορευμάτων και όχι τυχηρή σύμβαση. Θεωρεί δε ότι η νομολογία του Δικαστηρίου, όπως προκύπτει από την απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 1980, Ciro Acampora [16], σύμφωνα με την οποία ο καλόπιστος εισαγωγέας πρέπει να εκτιμήσει τους κινδύνους που συναρτώνται με την αγορά την οποία διερευνά και να τους αποδεχθεί ως αποτελούντες μέρος των συνήθων μειονεκτημάτων του εμπορίου, δεν λαμβάνει υπόψη την ιδιαιτερότητα των διεθνών αγοραπωλησιών.

63. Δεχθήκαμε προηγουμένως ότι, σύμφωνα με την κοινοτική νομοθεσία, ο εισαγωγέας/διασαφητής είναι εν πάση περιπτώσει οφειλέτης για την πληρωμή του εκ των υστέρων εκκαθαρισθέντος ποσού εισαγωγικών δασμών. Εξάλλου, κατά την κείμενη νομοθεσία, η καλή πίστη του εισαγωγέα δεν συμπεριλαμβάνεται στους λόγους αποσβέσεως της τελωνειακής οφειλής [17].

64. Θεωρώ ότι από τη νομολογία του Δικαστηρίου συνάγεται ότι η καλή πίστη του εισαγωγέα δεν αποτελεί λόγο που θα τον απήλλασσε της ευθύνης του να καταβάλει το ποσό των εκ των υστέρων εκκαθαρισθέντων δασμών.

65. Στο πλαίσιο της υποθέσεως Ciro Acampora [18], είχε τεθεί προδικαστικό ερώτημα που αφορούσε ζητήματα που έθετε η άρνηση ενός εισαγωγέα να πληρώσει το τελωνειακό χρέος που οφειλόταν για την εισαγωγή εμπορευμάτων από τρίτη χώρα. Ο ενλόγω επιχειρηματίας είχε τύχει προνομιακής δασμολογικής μεταχειρίσεως δηλώνοντας ότι τα εισαχθέντα ήταν «προϊόντα καταγωγής» από χώρα στην οποία είχαν χορηγηθεί από την Κοινότητα δασμολογικά προνόμια. Μετά όμως από τον εκ των υστέρων έλεγχο που διενήργησε η αρμόδια τελωνειακή αρχή, προέκυψε ότι τα προϊόντα αυτά δεν ανταποκρίνονταν στις προϋποθέσεις που προβλέπονταν για την εφαρμογή του προνομιακού αυτού καθεστώτος.

66. Το Δικαστήριο, αν και αναγνώρισε τις δυσκολίες του καλόπιστου εισαγωγέα που τελικά καλείται εκ των υστέρων να πληρώσει δασμούς, θεώρησε υπέρτερο το κοινοτικό συμφέρον που απαιτεί την είσπραξη των δασμών. Έτσι, ναι μεν δέχθηκε [19] ότι «η δυνατότητα ελέγχου, μεταγενέστερου της εισαγωγής, χωρίς προηγουμένως να έχει ενημερωθεί γι' αυτό ο εισαγωγεύς, μπορεί να του δημιουργήσει δυσκολίες όταν πίστεψε, καλόπιστα, ότι εισάγει εμπορεύματα που απολαύουν δασμολογικών προτιμήσεων, βασιζόμενος σε εν αγνοία του ανακριβή ή πλαστά πιστοποιητικά», έκρινε όμως ότι «καταρχήν (...) η Κοινότητα δεν είναι υποχρεωμένη να υποστεί τις επιβλαβείς συνέπειες της παράνομης συμπεριφοράς των προμηθευτών των υπηκόων της, κατά δεύτερο λόγο, ότι ο εισαγωγεύς μπορεί να ασκήσει αγωγή αποζημιώσεως κατά του πλαστογράφου, και κατά τρίτο λόγο ότι, υπολογίζοντας τα πλεονεκτήματα που μπορεί να του αποφέρει το εμπόριο προϊόντων για τα οποία μπορούν να ισχύουν δασμολογικές προτιμήσεις, ένας συνετός επιχειρηματίας που

16 — Υπόθεση 827/79 (Συλλογή τόμος 1980/III, σ. 455).

17 — Βλ. άρθρο 9, παράγραφοι 1 και 2, υπό α', της οδηγίας 79/623, που μνημονεύθηκε στην υποσημείωση 3, άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 2144/87, που αναφέρθηκε στην υποσημείωση 4, και άρθρο 233 του ΚΤΚ, που μνημονεύθηκε στην υποσημείωση 6.

18 — Υπόθεση που ήδη μνημονεύθηκε στην υποσημείωση 16.

19 — Σκέψη 8.

γνωρίζει την ισχύουσα ρύθμιση πρέπει να είναι σε θέση να εκτιμήσει τους κινδύνους της αγοράς στην οποία σκοπεύει να κινηθεί και να τους δεχτεί, ως υπαγόμενους στην κατηγορία των συνηθισμένων δυσχερειών του εμπορίου».

67. Νομίζω ότι η λύση που υιοθετήθηκε από το Δικαστήριο στην παραπάνω υπόθεση πρέπει να μας καθοδηγήσει και για την εξεύρεση λύσεως στην υπό κρίση υπόθεση. Την αντίληψη αυτή αποκρούει ο εθνικός δικαστής θεωρώντας ότι παρόμοια λύση δεν μπορεί να εφαρμοσθεί στο πλαίσιο συμβάσεων, όπως η επίμαχη που είναι μια διεθνής αγοραπωλησία εμπορευμάτων και όχι τυχηρή σύμβαση. Δεν διευκρινίζει όμως καθόλου ποιές είναι οι «ιδιορρυθμίες» μιας τέτοιας συμβάσεως και για ποιό λόγο αποκλείουν την εφαρμογή της νομολογίας Ciro Acampora στη συγκεκριμένη περίπτωση.

68. Όσον αφορά την παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας, λόγω της εκ των υστέρων επιβολής δασμών στον καλόπιστο επιχειρηματία, θα ήθελα να τονίσω, ότι το μέτρο επιβολής δασμών εις βάρος του εισαγωγέα/διασαφητή είναι προδήλως κατάλληλο για να μπορεί η Κοινότητα να εισπράττει τους οφειλόμενους τελωνειακούς δασμούς. Απευθύνεται στους εισαγωγείς διότι είναι πρόσωπα που είναι γνωστά στις τελωνειακές αρχές από την ίδια την κατάθεση των διασαφήσεων για τη θέση σε ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων υποκειμένων σε εισαγωγικούς δασμούς. Είναι δε και αναγκαίο δεδομένου ότι η απαλλαγή του εισαγωγέα/διασαφητή θα είχε ως αποτέλεσμα να υφίσταται η Κοινότητα τις επιβλαβείς συνέπειες της παράνομης συμπεριφοράς των προμηθευτών των υπηκόων της.

69. Όπως εξάλλου ορθά προβάλλει η Επιτροπή (σημείο 13 των γραπτών παρατηρήσεών της), το καθεστώς της εκ των υστέρων εισπράξεως δασμών, που θέσπισε ο κοινοτικός νομοθέτης, αποτελεί την έκφραση μιας δίκαιης ισορροπίας ανάμεσα σε αντικρουόμενα συμφέροντα: ανάμεσα αφενός μεν στο δημόσιο συμφέρον για την σωστή εφαρμογή των σχετικών με την είσπραξη τελωνειακών δασμών διατάξεων, αφετέρου δε στο ιδιωτικό συμφέρον τόσο των επιχειρηματιών να μην υφίστανται τις συνέπειες πράξεων για τις οποίες δεν φέρουν ευθύνη όσο και των άλλων επιχειρηματιών, οι οποίοι αφού έλαβαν προηγουμένως όλα τα κατάλληλα μέτρα για να μειώσουν κατά τα μέτρο του δυνατού τον κίνδυνο να τους επιβληθούν εκ των υστέρων άνευ υπαιτιότητός τους δασμοί, απέσχον να προβούν σε ορισμένες εισαγωγικές δραστηριότητες διότι τις θεώρησαν αμφίβολης αποδοτικότητας [20].

70. Επομένως, το μέτρο της εκ των υστέρων επιβολής δασμών στον καλόπιστο εισαγωγέα είναι και αναγκαίο και κατάλληλο για την επίτευξη του επιδιωκομένου

20 — Ο γενικός εισαγγελέας κ. Claus Gulmann (στο σημείο 29, in fine των προτάσεών του επί της υποθέσεως C-12/92, Huygen κ.λπ., υπεστήριξε ότι «ο εισαγωγέας πρέπει φυσικά να έχει συνείδηση του γεγονότος ότι εκτίθεται σε κίνδυνο, όταν συμβάλλεται με έναν εξαγωγέα, χωρίς προηγουμένως να εξασφαλιστεί ότι ο εξαγωγέας έχει στην κατοχή του έγγραφα που αποδεικνύουν την καταγωγή του εμπορεύματος. Αν ο εξαγωγέας, (...) δεν παράσχει τα αναγκαία έγγραφα, ο εισαγωγέας οφείλει να υποστεί τις σχετικές συνέπειες που συνίστανται στην καταβολή δασμών». Επί της υποθέσεως αυτής εξεδόθη η απόφαση της 7ης Δεκεμβρίου 1993 (Συλλογή 1993, σ. I-6381).

σκοπού, και τα μειονεκτήματά του δεν υπερβαίνουν τα πλεονεκτήματα [21].

71. Ο εθνικός δικαστής επικαλούμενος τη σχετική νομολογία του Δικαστηρίου [22], κατά την οποία η απαγόρευση αδικαιολογήτου πλουτισμού εις βάρος τρίτου θεωρείται γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου, θεωρεί ότι η επιβολή δασμών στον καλόπιστο εισαγωγέα θα παρεβίαζε αυτήν την αρχή, διότι θα υπήρχε υπέρ του δράστη της τελωνειακής παραβάσεως αδικαιολόγητος πλουτισμός.

72. Ανεξάρτητα από το αν υπάρχει γενική αρχή με το περιεχόμενο που φαίνεται να εννοεί ο εθνικός δικαστής, νομίζω ότι δεν θα μπορούσε να γίνει στην υπό κρίση περίπτωση λόγος για αδικαιολόγητο πλουτισμό του εξαγωγέα, ο οποίος θα αντιστοιχούσε στη μείωση της περιουσίας του καλόπιστου εισαγωγέα, δεδομένου ότι, όπως επεσήμανε και το Δικαστήριο στην απόφαση Ciro Acampora [23], ο εισαγωγέας δεν στερείται του δικαιώματος να ασκήσει αγωγή αποζημιώσεως κατά του εξαγωγέα και να ζητήσει τα ποσά που κατέβαλε.

73. Όσον αφορά την επίκληση από τον εθνικό δικαστή της «αρχής της δικαιοσύνης», η οποία, κατά το εθνικό δίκαιο, δεσμεύει τη διοίκηση, και εμποδίζει την επιβολή «άδικων δασμών» στον καλόπιστο εισαγωγέα, όταν ο εξαγωγέας διέπραξε την τελωνειακή παράβαση, θα πρέπει να επισημανθεί ότι υπέρτερης τυπικής ισχύος αρχή με τέτοιο περιεχόμενο δεν γνωρίζει το κοινοτικό δίκαιο [24].

74. Θεωρώ πάντως σκόπιμο να υπενθυμίσω ότι: 1) σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 2, στοιχείο γ', του κανονισμού 3799/86, της Επιτροπής, σχετικά με τη διαγραφή χρέους εισαγωγικών δασμών [25] δεν συνιστούν αυτές καθαυτές ιδιαίτερες καταστάσεις που προκύπτουν από περιστάσεις για τις οποίες δεν υπήρξε δόλος ή έκδηλη αμέλεια εκ μέρους του ενδιαφερομένου, μεταξύ άλλων, ούτε η προσκόμιση, έστω και με καλή πίστη για τη χορήγηση προτιμησιακής δασμολογικής μεταχείρισης για εμπορεύματα που διασαφήστηκαν για να τεθούν σε ελεύθερη κυκλοφορία, εγγράφων τα οποία εκ των υστέρων αποδείχτηκε ότι ήταν ψευδή, πλαστογραφημένα ή δεν ίσχυαν για τη χορήγηση αυτής της προτιμησιακής δασμολογικής μεταχειρίσεως, και 2) το Δικαστήριο έκρινε ότι η προαναφερθείσα διάταξη του κανονισμού 3799/86 είναι έγκυρη [26] και δεν περιορίζει πέραν του αναγκαίου μέτρου τη γενική ρήτρα επιεικείας του άρθρου 13, παράγραφος 1, του

21 — Για την αρχή της αναλογικότητας, βλ., ενδεικτικά, την απόφαση της 11ης Ιουλίου 1989, υπόθεση 265/87, Schräder, Συλλογή 1989, σ. 2237 (σκέψη 21), και τις μη δημοσιευθείσες ακόμη στη Συλλογή αποφάσεις της 4ης Ιουλίου 1996, υπόθεση C-295/94, Hüpeden (σκέψη 14) και της ιδίας μέρας, υπόθεση C-296/94, Pietsch (σκέψη 15).

22 — Απόφαση της 11ης Ιουλίου 1968, υπόθεση 26/67, Danvin κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 775). Το Δικαστήριο στην απόφαση αυτή δέχθηκε ότι θα υπήρχε αδικαιολόγητος πλουτισμός σε περίπτωση που κάποιος υφίστατο μείωση της περιουσίας του η οποία θα αντιστοιχούσε σε αδικαιολόγητο πλουτισμό κάποιου άλλου.

23 — Απόφαση που ήδη μνημονεύθηκε στην υποσημείωση 16 (σκέψη 8).

24 — Στην απόφαση της 13ης Ιουλίου 1962, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 17/61 και 20/61, Klöckner-Werke κ.λπ. κατά Ανωτάτης Αρχής ΕΚΑΧ (Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 787), το Δικαστήριο αναφέρεται στην αρχή της δικαιοσύνης, υπό την έννοια της αναλογικότητας. Έτσι σχετικά με τις εξουσίες της Ανωτάτης Αρχής ΕΚΑΧ κατά τη σύσταση των χρηματοδοτικών μηχανισμών τους οποίους δημιουργεί για να διασφαλίσει την ισορροπία της αγοράς, αποφάνθηκε ότι, η Ανώτατη Αρχή «έχει υποχρέωση να λαμβάνει υπόψη της την οικονομική πραγματικότητα, στην οποία πρέπει να εφαρμοστούν οι μηχανισμοί αυτοί προκειμένου οι επιδιωκόμενοι στόχοι να μπορέσουν να επιτευχθούν με τις ευνοϊκότερες προϋποθέσεις και με τις λιγότερες δυνατές θυσίες για τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις· ωστόσο αυτή η αρχή της δικαιοσύνης πρέπει να εναρμονίζεται με την αρχή της ασφάλειας του δικαίου». Και κατέληγε ότι αυτές οι δύο αρχές πρέπει να συνδυάζονται κατά τρόπο που να συνεπάγεται τις λιγότερες δυνατές θυσίες για το σύνολο των υποκειμένων της Κοινότητας.

25 — Κανονισμός 3799/86, που ήδη μνημονεύθηκε στην υποσημείωση 10.

26 — Βλ. απόφαση της 18ης Ιανουαρίου 1996, υπόθεση C-446/93, SEIM (Συλλογή 1996, σ. I-73, σκέψη 48).

κανονισμού 1430/79. Υπενθύμισε δε την πάγια νομολογία του [27] ότι «οι εκ των υστέρων έλεγχοι θα στερούνταν κατά πολύ της αποτελεσματικότητάς τους αν η χρησιμοποίηση ψευδών πιστοποιητικών μπορούσε από μόνη της να δικαιολογήσει την έγκριση της διαγραφής». Και προσέθεσε [28] ότι «η αντίθετη λύση θα μπορούσε να ανακόψει τον ζήλο των επιχειρηματιών και να υποχρεώσει το δημόσιο ταμείο να αναλάβει έναν κίνδυνο τον οποίο φέρουν ιδίως οι επιχειρηματίες».

75. Ο εθνικός δικαστής επικαλείται επίσης την αρχή της ασφάλειας δικαίου θεωρώντας ότι η επιβολή εκ των υστέρων δασμών στον καλόπιστο εισαγωγέα αντίκειται στην αρχή αυτή.

76. Κατά την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου [29] η αρχή της ασφάλειας δικαίου επιβάλλει σαφήνεια και ακρίβεια των κανόνων δικαίου που συγκροτούν το νομικό πλαίσιο εντός του οποίου ασκούν τις αρμοδιότητές τους τα όργανα και αναπτύσσουν τις δραστηριότητές τους οι ιδιώτες. Δεν θεωρώ ότι η αρχή αυτή παραβιάζεται με την επιβολή εκ των υστέρων δασμών στον καλόπιστο εισαγωγέα. Και τούτο διότι το καθεστώς της εκ των υστέρων εισπράξεως δασμών, που θέσπισε ο κοινοτικός νομοθέτης, αναγνωρίζει ρητά τη δυνατότητα διενεργείας εκ των υστέρων ελέγχων και την πιθανότητα επιβολής δασμών σε περίπτωση που αποδειχθεί ότι παρανόμως ορισμένα εμπορεύματα εισήχθησαν αδασμολόγητα.

77. Ο εθνικός δικαστής αναφέρεται, τέλος, στο δικαιοπρακτικό θεμέλιο το οποίο ανατρέπει η εκ των υστέρων επιβολή δασμών στον καλόπιστο εισαγωγέα, αφού μεταβάλλει ουσιωδώς τις περιστάσεις στις οποίες οι συμβαλλόμενοι θεμελίωσαν τη βούλησή τους να συνάψουν σύμβαση.

78. Θεωρώ ότι αυτή η αναφορά στο δικαιοπρακτικό θεμέλιο και τις συμβατικές σχέσεις, δεν μπορεί παρά να αφορά τις σχέσεις εισαγωγέα και εξαγωγέα. Επομένως, σε καμιά περίπτωση δεν θα μπορούσαν να αφορούν τη σχέση του εισαγωγέα με τις τελωνειακές αρχές του κράτους εισαγωγής, κατά τρόπον ώστε να επηρεάζονται οι υποχρεώσεις του προς πληρωμή σε περίπτωση εκ των υστέρων εκκαθαρίσεως εισαγωγικών δασμών.

79. Ενόψει των ανωτέρω, φρονώ ότι η επιβολή δασμών στον καλόπιστο εισαγωγέα δεν προσκρούει στις αρχές της απαγορεύ-

27 — Απόφαση SEIM (σκέψη 44). Βλ. επ' αυτού και την απόφαση της 13ης Νοεμβρίου 1984, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 98/83 και 230/83, Van Gend en Loos (Συλλογή 1984, σ. 3763, σκέψη 13). Εξάλλου, αξίζει να υπομνησθεί ότι στην υπόθεση Van Gend en Loos (σκέψη 20), αλλά και στην πρόσφατη απόφαση της 14ης Μαΐου 1996, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-153/94 και C-204/94, Faroe Seafood κ.λπ. η οποία δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στη Συλλογή, σχετική με την εκ των υστέρων είσπραξη εισαγωγικών δασμών από τις τελωνειακές αρχές του Ηνωμένου Βασιλείου για αλιευτικά προϊόντα καταγωγής Φερόων Νήσων, το Δικαστήριο διευκρίνισε (σκέψη 93) ότι ο υπόχρεος για την πληρωμή των τελωνειακών δασμών «δεν μπορεί να στηρίζει δικαιολογημένη εμπιστοσύνη ως προς την εγκυρότητα πιστοποιητικών στο γεγονός ότι έγιναν αρχικά δεκτά από τις τελωνειακές αρχές του κράτους μέλους, δεδομένου ότι ο ρόλος των αρχών αυτών, στο πλαίσιο της προκαταρκτικής αποδοχής των διασαφήσεων, ουδόλως αποτελεί εμπόδιο για τη διενέργεια μεταγενέστερων ελέγχων».

28 — Απόφαση SEIM, που ήδη μνημονεύθηκε στην υποσημείωση 26 (σκέψη 45).

29 — Βλ., παραδείγματος χάριν, την απόφαση της 16ης Ιουνίου 1993, υπόθεση C-325/91, Γαλλία κατά Επιτροπής (Συλλογή 1993, σ. I-3283, σκέψη 26). Πρβλ. και την απόφαση της 9ης Φεβρουαρίου 1994, C-119/92, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 1994, σ. I-393, σκέψη 17).

σεως του αδικαιολογήτου πλουτισμού, της αναλογικότητας, της ασφάλειας δικαίου και της καλής πίστεως.

Γ — *Επί του τρίτου ερωτήματος*

80. Στο επίκεντρο του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος βρίσκεται η απόφαση της 7ης Δεκεμβρίου 1993, Huygen κ.λπ. (στο εξής: απόφαση Huygen) [30]. Στην υπόθεση αυτή οι αρχές του κράτους εισαγωγής αδυνατούσαν να εξακριβώσουν την πραγματική καταγωγή του εμπορεύματος. Σύμφωνα με τις παραγράφους 1 και 2 του διατακτικού της ενλόγω αποφάσεως, σε περίπτωση κατά την οποία οι αρχές του κράτους εξαγωγής απήντησαν στις αρχές του κράτους εισαγωγής, σε αίτημα εκ των υστέρων διεξαγωγής ελέγχου ότι δεν κατόρθωσαν να εξακριβώσουν την πραγματική καταγωγή του εμπορεύματος, οι αρχές του κράτους εισαγωγής δεν δεσμεύονται οριστικώς, προκειμένου να αξιώσουν την καταβολή μη καταβληθέντων δασμών και μπορούν να λάβουν υπόψη άλλες αποδείξεις περί της καταγωγής του εμπορεύματος.

81. Κατά την Πορτογαλική Κυβέρνηση, η υπόθεση Huygen διαφοροποιείται σε πολλαπλά σημεία από την παρούσα. Συγκεκριμένα: α) εν προκειμένω οι γροιλανδικές αρχές απήντησαν χωρίς επιφυλάξεις ότι τα πιστοποιητικά EUR.1 έπρεπε να ακυρωθούν· β) σε περίπτωση που το αποτέλεσμα του ελέγχου δεν ήταν σαφές ως προς το κύρος των πιστοποιητικών αυτών, οι έρευνες τις οποίες θα μπορούσαν να διεξαγάγουν οι αρχές του κράτους εισαγωγής δεν αποτελούν καθήκον αλλά απλώς δυνατότητα για τις αρχές αυτές, και γ) στο μέτρο που το Δικαστήριο απεφάνθη ενόψει συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών, δεν μπορεί να νοηθεί επέκταση της νομολογιακής αυτής λύσεως και σε άλλες περιπτώσεις. Καταλήγει δε στο συμπέρασμα ότι όταν οι αρμόδιες αρχές του κράτους εξαγωγής βεβαιώνουν τις αρμόδιες αρχές του κράτους εισαγωγής ότι ορισμένα πιστοποιητικά EUR.1 δεν εξεδόθηκαν σύμφωνα με τους κανόνες του παραρτήματος II της αποφάσεως, τα αποτελέσματα του ελέγχου έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα για τις αρχές του κράτους εισαγωγής, δεν καταλείπουν κανένα περιθώριο στις αρχές αυτές και, κατ' ακολουθίαν, αρκούν για να δικαιολογήσουν την ακύρωση των πιστοποιητικών.

82. Θεωρώ ότι το ζήτημα που θέτει ο εθνικός δικαστής είναι ουσιαστικά αν, ενόψει των οριζομένων στην απόφαση 86/283, οι τελωνειακές αρχές του κράτους εισαγωγής εσφαλμένα θεώρησαν εαυτές οριστικώς δεσμευόμενες από την πληροφορία που τους παρέσχον οι τελωνειακές αρχές του κράτους εξαγωγής στο πλαίσιο του εκ των υστέρων ελέγχου των πιστοποιητικών καταγωγής EUR.1, στον οποίο προέβησαν, ενώ απεναντίας μπορούσαν και όφειλαν να προβούν σε κάθε αναγκαία ενέργεια για να προσδιορίσουν την αληθή καταγωγή των εμπορευμάτων.

30 — Απόφαση που ήδη μνημονεύθηκε στην υποσημείωση 20. Η υπόθεση αυτή είχε ως αντικείμενο αίτηση του Hof van Cassatie van België προς το Δικαστήριο, με την οποία ζητείτο η ερμηνεία της Συμφωνίας ΕΟΚ και Δημοκρατίας της Αυστρίας, που υπογράφηκε στις Βρυξέλλες την 22α Ιουλίου 1972, συνήφθη και εγκρίθηκε εξ ονόματος της Κοινότητας βάσει του κανονισμού (ΕΟΚ) 2836/72 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1972 (ΕΕ ειδ. έκδ. 11/003, σ. 3) και του συνημμένου στη συμφωνία πρωτοκόλλου αριθ. 3.

83. Στο άρθρο 25, παράγραφος 3, παράρτημα II, της αποφάσεως, ορίζεται ότι τα αποτελέσματα του ελέγχου των εκδοθέντων πιστοποιητικών EUR.1, τον οποίο διενήργησαν, μετά από αίτηση των τελωνειακών αρχών εισαγωγής, οι τελωνειακές αρχές εξαγωγής, γνωστοποιούνται εντός τριών μηνών το πολύ στις τελωνειακές αρχές του κράτους μέλους ή της χώρας ή εδάφους εισαγωγής. Στην ίδια διάταξη ορίσθηκε ότι, όταν οι τελωνειακές αρχές του κράτους μέλους, της χώρας ή εδάφους εισαγωγής και εκείνες του κράτους μέλους, της χώρας ή εδάφους εξαγωγής δεν δύνανται να ρυθμίζουν μεταξύ τους τις σχετικές αμφισβητήσεις ή δημιουργείται από τις αμφισβητήσεις πρόβλημα ερμηνείας του παραρτήματος II, του ζητήματος επιλαμβάνεται, κατόπιν αιτήματος των αρχών του κράτους μέλους ή των ΥΧΕ, η Επιτροπή Καταγωγής, η οποία συστάθηκε από τον κανονισμό (ΕΟΚ) 802/68 του Συμβουλίου [31].

84. Από την παροχή της δυνατότητας στα κράτη μέλη εισαγωγής να αμφισβητήσουν τα αποτελέσματα του ελέγχου και, ειδικότερα, από την πρόβλεψη στο άρθρο 25, παράγραφος 3, παράρτημα II, της αποφάσεως της δυνατότητας να υποβάλουν προς κρίση στην Επιτροπή Καταγωγής τις αμφισβητήσεις που ενδέχεται να προκύψουν, συνάγεται, κατά τη γνώμη μου, ότι η απάντηση/ανακοίνωση των τελωνειακών αρχών εξαγωγής, που περιέχει τα αποτελέσματα του ελέγχου, δεν δεσμεύει αυτομάτως τις τελωνειακές αρχές εισαγωγής, κατά τρόπον ώστε αυτές να είναι υποχρεωμένες, άνευ ετέρου, να λάβουν απόφαση για την εκ των υστέρων εκκαθάριση εισαγωγικών δασμών σύμφωνη με τα αποτελέσματα του διεξαχθέντος ελέγχου. Δέσμευση, αντιθέτως θα προέκυπτε αν δεν προσέφευγαν ενώπιον της Επιτροπής Καταγωγής.

85. Φρονώ, επομένως, ότι, αν οι τελωνειακές αρχές εισαγωγής θεωρούσαν ότι υποχρεούνται να εκδώσουν πράξη σύμφωνα με το πόρισμα επί της νομιμότητας των εκδοθέντων πιστοποιητικών EUR.1 των τελωνειακών αρχών εξαγωγής, αρνούμενες να εκτιμήσουν τα αποτελέσματα αυτά, προκειμένου να κρίνουν αν υπάρχει λόγος να τα αμφισβητήσουν ενώπιον της Επιτροπής Καταγωγής, τούτο θα αποτελούσε παράβαση των οικείων κοινοτικών διατάξεων [32].

86. Αυτό φαίνεται να έχει συμβεί στην προκειμένη περίπτωση, όπου, όπως εκτίθεται στη διάταξη περί παραπομπής, βάσει της ανακοινώσεως των γροιλανδικών τελωνειακών αρχών, «η Conferência Final του τελωνείου του Porto, *θεωρώντας ότι δεσμεύεται από αυτήν* και χωρίς να προβεί

31 — Κανονισμός (ΕΟΚ) 802/68 του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1968, περί του κοινού ορισμού της εννοίας της καταγωγής των εμπορευμάτων (ΕΕ ειδ. έκδ. 02/001, σ. 20)· ο κανονισμός αυτός καταργήθηκε μεν από τον κανονισμό 2193/92, περί θεσπίσεως κοινοτικού τελωνειακού κώδικα, ο οποίος ήδη μνημονεύθηκε στην υποσημείωση 6, πλην όμως, κατά τον χρόνο που απέστειλαν οι τελωνειακές αρχές της χώρας εξαγωγής στις τελωνειακές αρχές του κράτους μέλους εισαγωγής τα αποτελέσματα του ελέγχου, ίσχυε η ρύθμιση του άρθρου 25, παράγραφος 3, της αποφάσεως, που προέβλεπε τη δυνατότητα να υποβάλουν προς κρίση στην Επιτροπή Καταγωγής τις αμφισβητήσεις που ενδέχετο να προέκυπταν.

32 — Η εκτίμηση από τις τελωνειακές αρχές του κράτους μέλους εισαγωγής των αποτελεσμάτων του ελέγχου που διενήργησαν προκειμένου να κριθεί αν συντρέχει λόγος προσφυγής στην Επιτροπή Καταγωγής, είναι, κατά τη γνώμη μου, απολύτως συμβατή με τη νομολογιακή θέση του Δικαστηρίου, σύμφωνα με την οποία το καθήκον του προσδιορισμού της καταγωγής των εμπορευμάτων που μπορούν να τύχουν προνομιακού δασμολογικού καθεστώτος ανήκει βασικά στις αρχές του κράτους εξαγωγής και όχι τις τελωνειακές αρχές του κράτους εισαγωγής και ότι οι τελευταίες υποχρεούνται να σέβονται τα πιστοποιητικά EUR.1 που εκδίδουν οι τελωνειακές αρχές του κράτους εξαγωγής· βλ. τις αποφάσεις της 12ης Ιουλίου 1984, υπόθεση 218/83, Les Rapides Savoyards (Συλλογή 1984, σ. 3105, σκέψη 27), της 5ης Ιουλίου 1994, C-432/92, Anastasiou κ.λπ. (Συλλογή 1994, σ. I-3087, ιδίως τις σκέψεις 38 και 39) και της 14ης Μαΐου 1996, Faroe Seafood, που ήδη μνημονεύθηκε στην υποσημείωση 27 (σκέψεις 18 έως 22). Η θέση που διατυπώνεται εδώ δεν σημαίνει ότι οι τελωνειακές αρχές εισαγωγής μπορούν να αγνοήσουν τα πορίσματα του ελέγχου· έχουν απλώς τη δυνατότητα να τα εκτιμήσουν και, αν διαφωνήσουν, να φέρουν το θέμα ενώπιον της Επιτροπής Καταγωγής.

σε διεξαγωγή αποδείξεων για την πραγματική καταγωγή του εμπορεύματος, κίνησε κατά της προσφεύγουσας τέσσερις διαδικασίες εκ των υστέρων εισπράξεως, οι οποίες περατώθηκαν με την έκδοση των προσβαλλομένων εκκαθαριστικών πράξεων (...)» (η υπογράμμιση είναι δική μου).

Δ — *Επί του τετάρτου και του πέμπτου ερωτήματος*

87. Με το τέταρτο και το πέμπτο ερώτημα ο εθνικός δικαστής ζητεί από το Δικαστήριο να προσδιορίσει αφενός το περιεχόμενο της εκφράσεως «αποτελέσματα του ελέγχου» που χρησιμοποιείται στο άρθρο 25, παράγραφος 3, του παραρτήματος II, της αποφάσεως 86/283 και αφετέρου τις συνέπειες της γνωστοποιήσεως αυτών των αποτελεσμάτων από τις τελωνειακές αρχές εξαγωγής στις τελωνειακές αρχές εισαγωγής.

88. Η Επιτροπή θέτει ζήτημα παραδεκτού του τετάρτου ερωτήματος. Κατά την άποψή της, στην υπό κρίση περίπτωση δεν έλαβε χώρα ο έλεγχος τον οποίο προβλέπει το άρθρο 25, παράγραφος 3, του παραρτήματος II της αποφάσεως. Τέτοιος έλεγχος δεν ήταν αναγκαίος να διεξαχθεί αφού οι ίδιες οι γροιλανδικές αρχές, μετά τη διενέργεια σχετικού ελέγχου, διαπίστωσαν την ακυρότητα των εκδοθέντων πιστοποιητικών EUR.1. Θεωρεί λοιπόν ότι η έλλειψη αυτή καθιστά αμφίβολο το αν η απάντηση θα είναι χρήσιμη για τη λύση της διαφοράς.

89. Εν προκειμένω, θέλω να υπενθυμίσω ότι, σύμφωνα με τα πραγματικά περιστατικά που θεωρεί ως αποδειχθέντα ο εθνικός δικαστής, οι τελωνειακές αρχές του κράτους μέλους εισαγωγής ζήτησαν τη διεξαγωγή ελέγχου των τεσσάρων πιστοποιητικών EUR.1 που εξεδόθηκαν για ισάριθμες παρτίδες βακαλάου που είχαν ήδη εισαχθεί στην Πορτογαλία. Το ζήτημα αν όντως διεξήχθη ο έλεγχος που προβλέπεται στο άρθρο αυτό, ήτοι έλεγχος κατόπιν σχετικού αιτήματος των τελωνειακών αρχών του κράτους μέλους εισαγωγής, ανάγεται σε εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών της κυρίας δίκης, εκτίμηση στην οποία μόνον ο εθνικός δικαστής δικαιούται να προβεί [33]. Δεδομένου δε ότι το τιθέμενο ζήτημα αφορά την ερμηνεία διατάξεως του κοινοτικού δικαίου, η οποία δεν είναι, κατ' αρχήν, ξένη προς το αντικείμενο της κύριας δίκης, το Δικαστήριο οφείλει, νομίζω, να απαντήσει [34].

90. Ο εθνικός δικαστής θεωρεί ότι η απάντηση που παρέσχον οι τελωνειακές αρχές της χώρας εξαγωγής, με την οποία ζητούσαν την ακύρωση των εκδοθέντων πιστοποιητικών EUR.1, δεν αποτελεί γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων του εκ των υστέρων ελέγχου που διενεργήθηκε μετά από αίτημα των τελωνειακών αρχών εισαγωγής αλλά απλή πληροφόρηση. Θέτει δε το ερώτημα (σημείο 4.3 της διατάξεως περί παραπομπής) μήπως τα αποτελέσματα του ελέγχου πρέπει να γνωστοποιούνται με λεπτομερή περιγραφή των ερευνών που πραγματοποιήθηκαν στις εγκαταστάσεις του εξαγωγέα και των πραγματικών και νομικών λόγων που οδήγησαν στο συμπέρασμα ότι τα πιστοποιητικά EUR.1 δεν εξεδόθησαν νομίμως.

33 — Βλ., ενδεικτικά, την απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 1990, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-297/88 και C-197/89, Dzodzi (Συλλογή 1990, σ. I-3763, σκέψη 39).

34 — Βλ., ενδεικτικά, την απόφαση της 16ης Ιουλίου 1992, υπόθεση C-67/91, Asociación Española de Banca Privada κ.λπ. (Συλλογή 1992, σ. I-4785, σκέψεις 25 έως 26).

91. Η Pascoal υποστηρίζει ότι οι πράξεις εκκαθαρίσεως εισαγωγικών δασμών δεν είναι νόμιμες διότι είναι αναιτιολόγητες. Κατά την άποψή της, η γνωστοποίηση που έγινε δεν περιείχε έκθεση των γεγονότων επί τη βάσει των οποίων οι τελωνειακές αρχές της χώρας εξαγωγής κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι έπρεπε να ακυρωθούν τα επίμαχα πιστοποιητικά EUR.1 [35]. Τούτο είχε ως αποτέλεσμα να μην μπορέσει να αμυνθεί κατά της αποφάσεως της τελωνειακής αρχής του κράτους μέλους εισαγωγής, ακριβώς επειδή δεν γνώριζε τους λόγους ακυρώσεως των πιστοποιητικών EUR.1.

92. Η Επιτροπή θεωρεί ότι με το πέμπτο ερώτημα τίθεται το ζήτημα αν είναι δυνατόν να αρχίσει η διαδικασία της εκ των υστέρων εισπράξεως εισαγωγικών δασμών δίχως να διεξαχθεί ο έλεγχος των πιστοποιητικών, ο οποίος προβλέπεται στο άρθρο 25, παράγραφος 3, του παραρτήματος II, της αποφάσεως, ή εν αναμονή των αποτελεσμάτων τέτοιου ελέγχου, αν δηλαδή η αίτηση διεξαγωγής ελέγχου και ειδικότερα η λήψη των αποτελεσμάτων του, αποτελεί conditio sine qua non για τη διαδικασία της εκ των υστέρων εισπράξεως εισαγωγικών δασμών. Κατά την Επιτροπή, κάτι τέτοιο δεν συνάγεται ούτε από το γράμμα ούτε από το πνεύμα των εφαρμοστέων διατάξεων. Επομένως, κατά την άποψη της Επιτροπής, η διαδικασία της εκ των υστέρων εισπράξεως δασμών μπορεί να αρχίσει έστω και αν δεν διεξαχθεί τέτοιος έλεγχος, όταν οι τελωνειακές αρχές του κράτους εισαγωγής διαθέτουν όλα τα αναγκαία στοιχεία που τους επιτρέπουν να απορρίψουν την προνομιακή καταγωγή και να μη δεχθούν το υποβαλλόμενο πιστοποιητικό.

93. Η απάντηση που δώσαμε στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα προδικάζει και τη λύση στα ενλόγω ερωτήματα. Υπενθυμίζω ότι, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 25, παράγραφος 3, του παραρτήματος II, της αποφάσεως, οι αρχές του κράτους μέλους ή της χώρας ή εδάφους εισαγωγής μπορούν να αμφισβητήσουν τα αποτελέσματα του ελέγχου των εκδοθέντων πιστοποιητικών κυκλοφορίας εμπορευμάτων EUR.1, τον οποίο διενήργησαν οι τελωνειακές αρχές εξαγωγής μετά από σχετικό αίτημα των πρώτων, προσφεύγοντας στην Επιτροπή Καταγωγής που προβλέπει ο κανονισμός 802/68 και ότι, όταν οι αρμόδιες αρχές του κράτους εισαγωγής δεν κάνουν χρήση αυτής της δυνατότητας, τότε δεσμεύονται από τα αποτελέσματα του ελέγχου που διενήργησαν οι τελωνειακές αρχές εξαγωγής.

94. Θεωρώ ότι για να μπορέσει το κράτος εισαγωγής να κάνει χρήση της δυνατότητας προσφυγής ενώπιον της Επιτροπής Καταγωγής, που του προσφέρει το άρθρο 25, παράγραφος 3, του παραρτήματος II, της αποφάσεως, είναι απαραίτητο να είναι σε θέση, από την ανακοίνωση των τελωνειακών αρχών εξαγωγής, να συμπεράνει αν θεωρεί τα αποτελέσματα αυτά ικανοποιητικά ή όχι, και αν πείθεται ή όχι. Για να είναι όμως αυτό δυνατό, η απάντηση που θα δώσουν οι τελωνειακές αρχές εξαγωγής δεν μπορεί, οπωσδήποτε, να είναι μονολεκτική.

35 — Η Pascoal επικαλείται σχετικά την αρχή του πορτογαλικού δικαίου, κατά την οποία η φορολογική πράξη πρέπει να αιτιολογείται, ώστε ο αποδέκτης της να είναι σε θέση να καταλάβει τους λόγους που οδήγησαν στην έκδοσή της. Κατ' ακολουθίαν, τα αποτελέσματα του ελέγχου πρέπει να παρουσιάζουν τα χαρακτηριστικά πλήρως αιτιολογημένης πράξεως και να μην περιορίζονται σε μια απλή απόφαση ή συμπέρασμα.

95. Τα αποτελέσματα του διεξαχθέντος ελέγχου πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να καθιστούν δυνατή τη διαπίστωση ότι το αμφισβητούμενο πιστοποιητικό κυκλοφορίας εμπορευμάτων EUR.1 δύναται να ισχύσει για τα εμπορεύματα που έχουν πράγματι εξαχθεί και, κατ' ακολουθίαν, ότι στα εμπορεύματα αυτά δύναται πράγματι να εφαρμοσθεί το προτιμησιακό καθεστώς. Το άρθρο 25, παράγραφος 3, παράρτημα ΙΙ, δεν θέτει βεβαίως κανένα περιορισμό ως προς το εύρος των πληροφοριών που πηγάζουν από τον έλεγχο και η ratio legis της διατάξεως αυτής δεν είναι ο έλεγχος της νομιμότητας και της επάρκειας της αιτιολογίας της διοικητικής αποφάσεως με την οποία ακυρώνονται τα πιστοποιητικά EUR.1. Καθώς όμως αφορά τη σχέση των τελωνειακών αρχών μεταξύ τους, πρέπει το αποτέλεσμα του ελέγχου να είναι σαφές και ανεπιφύλακτο και να παρέχει στην τελωνειακή αρχή του κράτους εισαγωγής μια ακριβή ένδειξη για το έγκυρο ή όχι των πιστοποιητικών που απετέλεσαν αντικείμενο του ελέγχου. Δεδομένου δε ότι, όταν τους ανακοινωθούν τα σχετικά αποτελέσματα, οι τελωνειακές αρχές εισαγωγής έχουν τη δυνατότητα, σε περίπτωση αμφισβητήσεων, να προσφύγουν ενώπιον της Επιτροπής Καταγωγής, η ανακοίνωση των τελωνειακών αρχών εξαγωγής πρέπει να περιέχει κάποιες εξηγήσεις για τους λόγους που την οδήγησαν στα συμπεράσματά της, δηλαδή κάποιες εξηγήσεις για τους λόγους που θεώρησαν παράνομη την έκδοση των πιστοποιητικών κυκλοφορίας EUR.1. Δηλαδή θεωρώ ότι τα αποτελέσματα του ελέγχου πρέπει να περιέχουν μια ελάχιστη ανάλυση, μια συνοπτική αιτιολογία που θα διαφωτίζει τον αποδέκτη της κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μπορεί να ασκήσει την ευχέρεια που του παρέχουν οι αναφερθείσες διατάξεις. Μια μονολεκτική απάντηση της τελωνειακής αρχής εξαγωγής δεν πληροί αυτήν την προϋπόθεση.

96. Στην υπό κρίση περίπτωση, θεωρώ ότι η απάντηση/ανακοίνωση των τελωνειακών αρχών της χώρας εξαγωγής δεν ανταποκρίνεται σε αυτές τις απαιτήσεις. Ήταν μεν σαφής ως προς το αν, κατά την άποψη των τελωνειακών αρχών, τα πιστοποιητικά εξεδόθησαν εγκύρως [36] αλλά δεν περιείχε καμμία διαφωτιστική πληροφορία για τους λόγους που τις οδήγησαν σε αυτό το συμπέρασμα. Τούτο έγινε, πολύ αργότερα, με την αποστολή της βασικής εκθέσεως.

97. Ενόψει των ανωτέρω σκέψεων, και ιδίως ενόψει της αναλύσεως που προηγήθηκε επί του τρίτου ερωτήματος, φρονώ ότι η απλή ανακοίνωση των τελωνειακών αρχών εξαγωγής δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων του ελέγχου, κατά την έννοια της διατάξεως του άρθρου 25, παράγραφος 3, του παραρτήματος ΙΙ, της αποφάσεως, ούτε θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί από τις αρμόδιες τελωνειακές αρχές του κράτους μέλους εισαγωγής για να αρχίσει και, πολλώ μάλλον, να ολοκληρωθεί η διαδικασία της εκ των υστέρων εισπράξεως εισαγωγικών δασμών [37].

36 — Στην ανακοίνωση αφενός τονιζόταν ότι «οι έλεγχοι — που διενεργήθηκαν σε συνεργασία με εκπροσώπους της ΕΟΚ — *απέδειξαν* ότι ορισμένα πιστοποιητικά του εμπορεύματος *που εξεδόθησαν με το EUR.1 στη Γροιλανδία δεν* ήσαν σύμφωνα με τις διατάξεις του παραρτήματος 2 του OLT-Agreement, σχετικά με τον καθορισμό του κράτους καταγωγής», και αφετέρου οι τελωνειακές αρχές εξαγωγής απευθυνόμενες στις τελωνειακές αρχές εισαγωγής ανέφεραν: «*παρακαλείσθε να μεριμνήσετε για την ανάκληση* και ακύρωση των ακολούθων πιστοποιητικών του εμπορεύματος. (..)» (η υπογράμμιση είναι δική μου).

37 — Η Γαλλική Κυβέρνηση τονίζει ότι στο υπόδειγμα πιστοποιητικού κυκλοφορίας εμπορευμάτων EUR.1 που επισυνάπτεται στο παράρτημα 5, του παραρτήματος *II* της αποφάσεως, στο σημείο 14, με τίτλο «Αποτελέσματα του ελέγχου», αρκεί να σημειωθεί με ένα απλό X η μνεία που ισχύει στο αντίστοιχο τετραγωνίδιο, για το αν το εκδοθέν πιστοποιητικό EUR.1 «ανταποκρίνεται στις απαιτούμενες προϋποθέσεις γνησιότητας και κανονικότητας». Με αυτόν τον τρόπο, θεωρεί, ότι απαντάται το αίτημα για τη διενέργεια εκ των υστέρων ελέγχου που απευθύνουν στις τελωνειακές αρχές εξαγωγής οι αντίστοιχες αρχές εισαγωγής. Αυτό όμως το γεγονός και μόνον δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί *ως επιχείρημα ότι ο νομοθέτης επιθυμούσε η μονολεκτική ένδειξη/ανακοίνωση* των αρμοδίων αρχών του κράτους εξαγωγής να έχει έννομες συνέπειες χωρίς να απαιτείται και κάποια συνοπτική παράθεση των λόγων για τους οποίους κατέληξαν στα συμπεράσματα αυτά ώστε οι ενδιαφερόμενοι να προετοιμάσουν την άμυνά τους.

98. Ο εθνικός δικαστής αναφέρει επίσης (σημείο 4.4 in fine της διατάξεως περί παραπομπής) ότι και η βασική έκθεση ήταν ελλιπής διότι οι τελωνειακές αρχές της χώρας εξαγωγής δεν κατάφεραν να εξακριβώσουν την καταγωγή του βακαλάου, αλλά αποφάνθηκαν μόνο ότι δεν ήταν καταγωγής Γροιλανδίας. Ενόψει της προηγούμενης αναλύσεως, εφόσον από τα αποτελέσματα του ελέγχου συνάγεται με σαφήνεια για ποιούς λόγους τα πιστοποιητικά EUR.1 εξεδόθησαν παρανόμως, φρονώ ότι η παράλειψη αυτή των τελωνειακών αρχών εξαγωγής δεν αποτελεί σημαντικό στοιχείο που θα καθιστούσε ανίσχυρη τη βασική έκθεση που έστειλαν στις τελωνειακές αρχές εισαγωγής [38].

99. Το ζήτημα που τίθεται στη συνέχεια είναι εάν και σε ποιά χρονική στιγμή απαιτείται να λάβει γνώση των αποτελεσμάτων του ελέγχου ο εισαγωγέας/διασαφητής, ο οποίος, δεν είχε λάβει γνώση των περιστάσεων κατά τις οποίες έγινε η εξαγωγή, είχε εμπιστευθεί τον εξαγωγέα για την κανονικότητα των εκδοθέντων πιστοποιητικών κυκλοφορίας EUR.1 και, μετά την περάτωση της διαδικασίας της εκ των υστέρων εισπράξεως εισαγωγικών δασμών, ίσως κληθεί να καταβάλει το εκκαθαρισθέν ποσό. Η εξέταση του ζητήματος αυτού παρέλκει αν θεωρηθεί ότι η απλή κοινοποίηση δεν συνιστά γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων του ελέγχου. Επειδή όμως το ενλόγω ζήτημα είναι θεμελιώδες, αφού συνδέεται άμεσα με τον σεβασμό των δικαιωμάτων αμύνης, θεωρώ ότι το Δικαστήριο πρέπει να δώσει απάντηση.

100. Αποτελεί πάγια νομολογιακή θέση του Δικαστηρίου [39], ότι «ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας, στο πλαίσιο οποιασδήποτε διαδικασίας που κινείται εναντίον ενός προσώπου και είναι ικανή να καταλήξει σε βλαπτική γι' αυτό πράξη, συνιστά θεμελιώδη αρχή του κοινοτικού δικαίου και πρέπει να διασφαλίζεται, ακόμη και εν απουσία ειδικής κανονιστικής ρυθμίσεως». Η αρχή αυτή, όπως τονίζει το Δικαστήριο, «επιτάσσει να παρέχεται η δυνατότητα στους αποδέκτες αποφάσεων, οι οποίες θίγουν σημαντικά τα συμφέροντά τους, να καθιστούν λυσιτελώς γνωστή την άποψή τους» και μάλιστα «εγγυάται σε κάθε πρόσωπο το δικαίωμα να εκφράσει την άποψή του πριν από τη λήψη αποφάσεως η οποία ενδέχεται να το θίξει».

101. Η θεμελιώδης υποχρέωση σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας, η οποία βαρύνει και τις εθνικές αρχές στο πλαίσιο των σχέσεών τους με τους ενδιαφερομένους [40], οδηγεί, κατά τη γνώμη μου, στο συμπέρασμα ότι, πριν η αρμόδια τελωνειακή αρχή του κράτους μέλους εισαγωγής ολοκληρώσει τη διαδικασία της εκ των υστέρων εισπράξεως εισαγωγικών δασμών, θα πρέπει να δοθεί στον ενδεχόμενο οφειλέτη, παραδείγματος χάριν τον εισαγωγέα/διασαφητή, το

38 — Θα ήταν άλλωστε παράλογο να απαιτούσαμε από τις τελωνειακές αρχές της χώρας εξαγωγής να εξακριβώσουν όχι μόνον αν το εμπόρευμα, εν προκειμένω ο βακαλάος, δεν καταγόταν από τη Γροιλανδία, αλλά, επιπλέον, να αποφαίνονται ποιά είναι η ακριβής καταγωγή, διότι ακριβώς με τα σημερινά υπερσύγχρονα αλιευτικά μέσα η αλίευση θα μπορούσε να γίνει οπουδήποτε απαντάται βακαλάος, αναλόγων χαρακτηριστικών με τον γροιλανδικό.

39 — Βλ., παραδείγματος χάριν, την απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 1996, υπόθεση C-32/95 P, Επιτροπή κατά Lisrestal κ.λπ. (Συλλογή 1996, σ. I-5373, σκέψεις 21 και 30). Επίσης, τις αποφάσεις της 29ης Ιουνίου 1994, υπόθεση C-135/92, Fiskano κατά Επιτροπής (Συλλογή 1994, σ. I-2885, σκέψη 39) και της 12ης Φεβρουαρίου 1992, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-48/90 και C-66/90, Κάτω Χώρες κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1992, σ. I-565, σκέψη 44).

40 — Βλ. την απόφαση της 10ης Νοεμβρίου 1993, υπόθεση C-60/92, Otto (Συλλογή 1993, σ. I-5683, σκέψη 14)· το Δικαστήριο δέχθηκε ότι η ενλόγω αρχή πρέπει να γίνεται σεβαστή, δηλαδή πρέπει να διασφαλίζονται τα δικαιώματα άμυνας των ενδιαφερομένων, στο πλαίσιο θεσπίσεως από το εθνικό δίκαιο της κατάλληλης διαδικασίας για την εφαρμογή των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης από τις εθνικές αρχές.

δικαίωμα να εκφράσει λυσιτελώς την άποψή του, καθιστώντας σε αυτόν γνωστούς τους βασικούς λόγους για τους οποίους η τελωνειακή αρχή εισαγωγής θεωρεί ότι τα πιστοποιητικά EUR.1 που είχε προσκομίσει δεν ισχύουν για την προνομιακή δασμολογική κατάταξη.

Ε — *Επί του εβδόμου ερωτήματος*

102. Με το έβδομο ερώτημα ο εθνικός δικαστής επιθυμεί να αποσαφηνιστεί το ζήτημα κατά πόσον ο εισαγωγέας έχει τη δυνατότητα να επικαλεστεί «ανωτέρα βία» κωλύουσα την εις βάρος του εκ των υστέρων είσπραξη εισαγωγικών δασμών όταν οι τελωνειακές αρχές της χώρας εξαγωγής αμέλησαν να προβούν σε προληπτικό έλεγχο στις αποθήκες του εξαγωγέα, πριν εκδώσουν τα πιστοποιητικά κυκλοφορίας EUR.1, η δε εισαγωγική εταιρία δεν μπορούσε να προβλέψει αυτή την αμέλεια.

103. Σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου: «Ελλείψει ειδικών διατάξεων, η αναγνώριση της υπάρξεως περιπτώσεως ανωτέρας βίας προϋποθέτει ότι η εξωτερική αιτία την οποία επικαλούνται τα υποκείμενα δικαίου έχει αναπότρεπτες και αναπόφευκτες συνέπειες, σε σημείο ώστε να καθίσταται αντικειμενικά αδύνατη για τους ενδιαφερομένους η συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις τους» [41]. Ως ανωτέρα δε βία «πρέπει να νοούνται περιστάσεις άσχετες προς τον ενδιαφερόμενο επιχειρηματία, ασυνήθεις και απρόβλεπτες, των οποίων οι συνέπειες δεν θα μπορούσαν να αποφευχθούν όση επιμέλεια και αν είχε επιδειχθεί, ούτως ώστε οι συμπεριφορές των δημοσίων αρχών να μπορούν, αναλόγως των περιστάσεων, να συνιστούν περίπτωση ανωτέρας βίας» [42].

104. Από τη διάταξη της παραγράφου 2, του άρθρου 8, της αποφάσεως, προκύπτει ότι οι αρχές του κράτους εξαγωγής έχουν διακριτική ευχέρεια «να απαιτήσουν οποιοδήποτε δικαιολογητικό έγγραφο και να προβούν σε οποιονδήποτε έλεγχο κρίνουν χρήσιμο». Δεν υποχρεούνται, συνεπώς, να προβούν στις προαναφερθείσες ενέργειες, αλλά τους παρέχεται απλή ευχέρεια να το πράξουν.

105. Ενόψει της προαναφερθείσας εννοίας της ανωτέρας βίας και της εννοίας της διατάξεως της παραγράφου 2, του άρθρου 8, της αποφάσεως, φρονώ ότι ένας συνετός επιχειρηματίας θα έπρεπε να γνωρίζει ότι οι τελωνειακές αρχές εξαγωγής απλή ευχέρεια έχουν μόνο να πραγματοποιούν έλεγχο, και, συνεπώς, δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί όλως απρόβλεπτο το ενδεχόμενο να υπάρξει ανακρίβεια του πιστοποιητικού EUR.1 λόγω μη διενεργείας συστηματικού ελέγχου.

41 — Βλ. την απόφαση της 7ης Δεκεμβρίου 1993, Huygen, που ήδη μνημονεύθηκε στην υποσημείωση 20 (σκέψη 31). Πρβλ. και την απόφαση της 18ης Μαρτίου 1980, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 154/78, 205/78, 206/78, 226/78 έως 228/78, 263/78 και 264/78, 39/79, 31/79, 83/79 και 85/79, Valsabbia κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1980/1, σ. 489, σκέψη 140).

42 — Βλ., μεταξύ άλλων, την απόφαση Huygen (σκέψη 31) και τις αποφάσεις της 17ης Δεκεμβρίου 1970, υπόθεση 11/70, Internationale Handelsgesellschaft (Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 581, σκέψη 23) της 22ας Ιανουαρίου 1986, υπόθεση 266/84, Denkavit France (Συλλογή 1986, σ. 149, σκέψη 27), της 7ης Μαΐου 1991, υπόθεση C-338/89, Organisationen Danske Slagterier (Συλλογή 1991, σ. I-2315, σκέψη 16) και της 18ης Μαρτίου 1993, υπόθεση C-50/92, Firma Molkerei-Zentrale Süd (Συλλογή 1993, σ. I-1035, σκέψη 11).

V — Πρόταση

106. Κατά συνέπεια, γι' αυτούς τους λόγους, προτείνω να δοθούν στα προδικαστικά ερωτήματα που διατύπωσε το Tribunal Tributário de Segunda Instância de Lisboa οι ακόλουθες απαντήσεις:

«1) Η εκ των υστέρων επιβολή εισαγωγικών δασμών στον εισαγωγέα, που τελούσε εν καλή πίστει ως προς το κύρος των πιστοποιητικών κυκλοφορίας εμπορευμάτων EUR.1, τα οποία στο πλαίσιο εκ των υστέρων διενεργηθέντος ελέγχου ακυρώθηκαν, δεν προσκρούει στις αρχές της καλής πίστεως, της απαγορεύσεως του αδικαιολόγητου πλουτισμού, της αναλογικότητας και της ασφάλειας δικαίου.

2) Οι τελωνειακές αρχές του κράτους μέλους εισαγωγής δεν δεσμεύονται αυτομάτως από τα αποτελέσματα του ελέγχου που διεξήγαγαν, βάσει του άρθρου 25, παράγραφος 3, του παραρτήματος ΙΙ της αποφάσεως 86/283/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 30ής Ιουνίου 1986, σχετικά με τη σύνδεση των υπερπόντιων χωρών και εδαφών με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, οι τελωνειακές αρχές της χώρας εξαγωγής, δεδομένου ότι έχουν τη δυνατότητα να τα αμφισβητήσουν ενώπιον της Επιτροπής Καταγωγής, που συστάθηκε από τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 802/68 του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 1968 περί του κοινού ορισμού της εννοίας της καταγωγής των εμπορευμάτων.

3) α) Το άρθρο 25, παράγραφος 3, του παραρτήματος ΙΙ της αποφάσεως 86/283/ΕΟΚ του Συμβουλίου πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι με την έκφραση "τα αποτελέσματα του ελέγχου γνωστοποιούνται" νοείται η διαπίστωση των τελωνειακών αρχών εξαγωγής προς τις αντίστοιχες αρχές εισαγωγής αν το αμφισβητούμενο πιστοποιητικό κυκλοφορίας εμπορευμάτων EUR.1 δύναται να ισχύσει για τα εμπορεύματα που

έχουν πράγματι εξαχθεί και, κατ' ακολουθίαν, αν στα εμπορεύματα αυτά δύναται πράγματι να εφαρμοσθεί το προτιμησιακό καθεστώς, η οποία συνοδεύεται συνοπτικά από τους λόγους που θεμελιώνουν την κρίση αυτή.

β) Μια διαδικασία εκ των υστέρων εισπράξεως εισαγωγικών δασμών δεν μπορεί να κινηθεί και να περατωθεί, στο κράτος μέλος ή τη χώρα ή έδαφος εισαγωγής, πρίν οι τελωνειακές αρχές εξαγωγής γνωστοποιήσουν, εντός της προβλεπομένης τρίμηνης προθεσμίας, στις τελωνειακές αρχές εισαγωγής τα αποτελέσματα του διεξαχθέντος ελέγχου και πριν λάβει γνώση και καταστήσει λυσιτελώς γνωστή την άποψή του επ' αυτών ο εισαγωγέας.

4) Η μή διενέργεια ελέγχου από τις τελωνειακές αρχές εξαγωγής, πριν την έκδοση του πιστοποιητικού κυκλοφορίας εμπορευμάτων EUR.1, η ακύρωση του οποίου οδήγησε στην εκ των υστέρων εκκαθάριση εισαγωγικών δασμών, δεν στοιχειοθετεί λόγο ανωτέρας βίας, τον οποίο μπορεί να επικαλεστεί ένας εισαγωγέας για να απαλλαγεί της ευθύνης του προς πληρωμή του οφειλομένου ποσού εισαγωγικών δασμών.»